

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

109207

Srečolovec

Povest

onim, ki si na tujem iščejo doma,
zlasti njim, ki tišče v Ameriko

II. natis.

Preložil

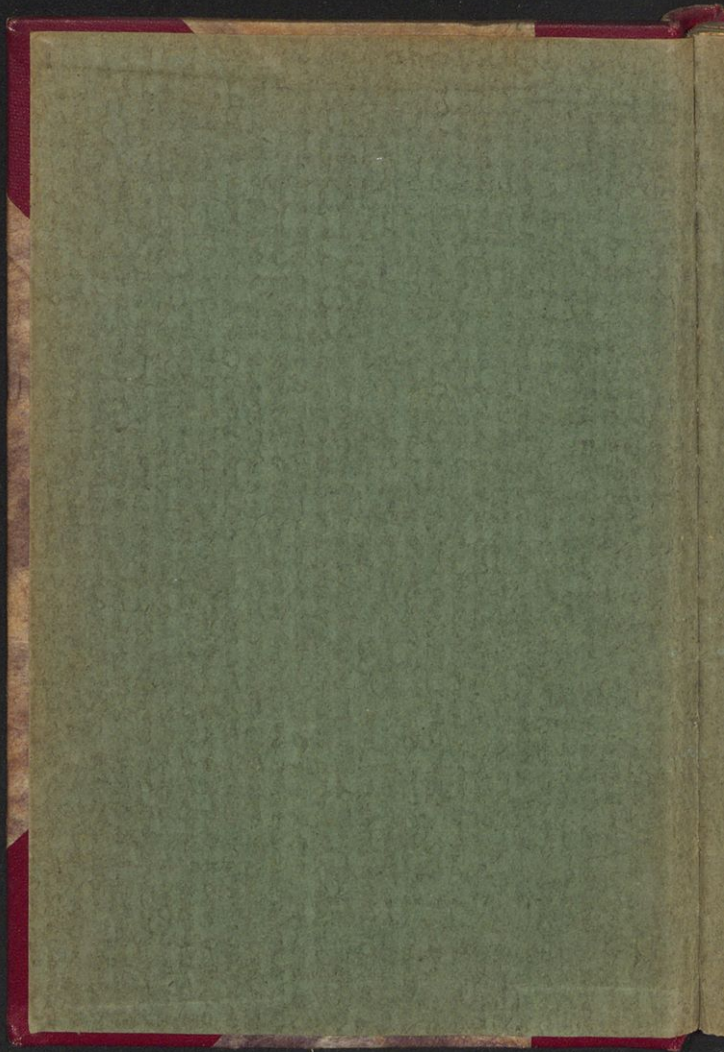
H. Majar

duh. pom. v Klanjcu na Hrv.

Ljubljana 1909

Založil in prodaja Anton Turk, knjigovez

Šenkarjevič
Henryk

318

Srečolovec.

Povest onim, ki si na tujem iščejo doma,
zlasti njim, ki tišče v Ameriko.

[za chlebem.]

Preložil

H. Majar,

duh. pom. v Klanjcu na Hrv.

II. natis.

IZOBRAŽ. DRUŠTVO

KOMENDI.

Ljubljana, 1909.

Založil in prodaja Anton Turk, knjigovez.

109207

„Če dalje gre, dalje mu kažejo.“

(Nar. preg.)

„Ljubi doma, kdor ga ima.“

(Nar. preg.)

„Drži se čvrsto domovine.“

(Evripid. Med. 35.)

„Močan je nagon domovinski.“

(Schiller: Wilh. Tell.)

Kdor „prijatelje“ bolj čišla od svoje domovine,
njega zaničujem.

(Sofoklej: Ant. 192.)

Tko prodati je domovinu vriedan,
U tom srce čovječje ne bije,
U toga grudih crn se pako krije.
Za toga strašan nije čin njeđan.

Fr. Markovič.

JZC 4898/1951

Tiskarna A. Slatnar v Kamniku.

1. Proti novemu svetu.

Cvrsto je rezala nemška ladja „Lastavica“ širo-
širno morsko valovje, ploveča iz Hame v
Novijork. Cele štiri dni je sopihala že po vodi
naprej, in pred dvema dnema je drvila memo
zelene Irske na odprto morje. Kakor daleč je
segalo oko, nisi videl drugega ko sivozeleno
morsko planjavo, kakor silno prostrano zeleno
polje, na katerem se je poznala penasta brazda
za ladjo. „Lastavica“ se je gibala od začetka
bolj polagoma, potem je letela kakor lastavica,
včasih omahovala, šumela, potem pa se izgu-
bila očem v belih oblakih. Svetloba, padajoča
iz tega oblakovja na vodo je obsvetljevala ladjin
trup. Zdaj se je trudno vzdigal iz valovja, ta
trup, s kljunom proti zapadu, zdaj se potapljal
v globino, kakor bi tonil. Hipoma ti je izginil
izpred oči, in hipoma se ti je pomolil na hrbtu
mogočno penečega se vala. Včasih je šel val
njemu naproti, včasih pa ladja njemu, in takrat
ga je prerezala. Za ladjo se je penila voda, kakor
bi šla velikanska bela kača za njo. Krmilu je

sledila mnogoštevilna truma morskih tičev pre-
 vračajočih se in semtertja švigajočih, da so te
 bolela ušesa. Veter je ugoden, par umerjen,
 jadra razpeta. Tu in tam se pokaže kos neba
 skozi raztrgano oblačje. Vetrovno je bilo, ko
 je „Lastavica“ zapuščala hamski pristan, ne vi-
 harno. Kadar je veter potegnil proti zahodu, v
 presledih ponehujoč, takrat so jadra popuščala,
 visela, pa le hip, in koj so se zopet nabuhnili.
 Morščaki v volnenih jopičih so nategali vrvi,
 peli, kričali, v to so se mešali oglušivi paro-
 strojni piski, in dimnik je bruhal goste klobčiče
 črnega dima. Potniki se vrnejo na krov, uživat
 lepo vreme, sveži zrak. Zada na desni strani
 ladje vidiš črne plašče in klobuke potnikov prve
 kajute, spredaj pisano zmes izseljencev in ma-
 trozov. Nekteri sedevajo po klopeh, kadečih iz
 kratkih pipic, ti legajo, oni slone na kraju gle-
 dajoči v globoko vodovje. Tudi žensk je med
 njimi, držečih otroke za roke, s posodami ob
 pasu. Nekaj mladičev stopa gori in doli, pažo-
 čih na svoje ravnotežje, in pojočih: „Kje je
 moja domovina?“ Videti jim je, da so nekako
 prisiljeno veseli.

Med vsemi temi sta dva, kako bi rekel,
 ki sta najbolj tožna. Bivata odločena od drugih,
 postarni mož pa mlado dekle. Kdo sta ta dva?
 Mahoma ju prepoznaš, da sta Slovenca, pa še

s Kranjskega, in to s kmetov. Ne on ne ona ne umeta nemški, zatoraj sta prava tujca med tujci. Njemu je ime Lovro Toporec, ženski Marička. Potujeta v Ameriko. Danes sta prvič na ladji. Obrazov sta bolnih, prestrašenih in silno strmečih. Plašno pogledujeta po sopotnikih, po morščakih, po ladji, po vrveh, po mogočno hrkajočem dimniku, po grdo veliki vodi, pene brižgoči na krov, po teh čudnih ljudeh. Tudi sama med seboj ne govorita: ne upata si. Lovro se naslanja z roko na ladjin oslon, z drugo drži kapo, da mu jo veter ne odpihne. Marička pa se trdno drži svojega očeta; kadar ladja vezne, takrat se ga oprime še trdnejše. Po dolgem premolku dene stari:

„Marička!“ — „Kaj?“ — „Vidiš?“ — „Vidim.“ — „Čudiš se?“ — „Čudim se.“

Čudila se je Marička, a bala še bolj, in takisto se je bal stari Toporec. Na vso srečo je valovje polegalo. Vetróviti je nehalo, solnce je razganjalo oblake. Lajše jima bije srce, ko vidita zopet lepo domače solnce. Mislila sta si: „Ah, taisto solnce kakor doma v Lipovju!“ Vse jima je bilo novo, le solnce se jima je zdelo kakor prijatelj. V tem se morje ugladi. Jadra maha-drajo. Zdaj se sliši žvižg z ladjinega mostu. Ladjovodjino je znamenje. Morščaki hite pritr-jati jadra. Skačejo po vrveh kakor mački. Ni

jim mari nevarnosti visečim nad vodenim breznom. Toporec in Marička se čudita, češ, naši fantje pa vendar ne znajo tako.

„Janez bi pa vendar znal“, pristavi Marička.

„Kateri Janez? Pečarjev?“

„Ne, Smolakov, konjski hlapec.“

„Ne govori mi o hlapcih, tudi o konjskih ne. Ti boš še gospa, imenitna gospa, da se boš vozila v zlatih kočijah.“

„Ima tudi nekaj zemlje.“

„Da, nekaj perišč v Lipovju, v kraju, za katerega nihče ne ve.“

Jadra so med tem privezana. Zdaj je moral delati vijak. Vrtel se je tako naporno, grabil vodo tako silno, mešal peneče morje tako silovito, da se je tresla vsa ladja njegovega dela. Polagoma je prestalo tudi to vijakovo udelovanje in potresanje. V daljavi je bila voda vsa gladka, kakor zrcalo, modra kakor nebo.

Na krovu se pomaljajo zmeraj nove človeške podobe: Vidiš tu delavce, nemške kmete, gizdaline in gospode iz pomorskih mest, gredoče v Ameriko, ne dela iskat, ampak sreče. Gneča je čedalje večja, naša dva se umikata čedalje bolj. Da ne bi bila nikomur na poti, sedeta v kot na debelo vrv.

„Oče, kaj bomo še dolgo na vodi?“ praša Marička.

„Kaj jaz vem! Če tudi prašava, odgovoril nama nihče ne bo, slovenski.“

„Kako bomo govorili pa v Ameriki? Kaj nama niso rekli, da v Ameriki je veliko naših rojakov. Oče!“

„Kaj pa, otrok moj?“ — „V Lipovju je bilo vendar le bolje.“ — „Ne govori tako ne-spametno.“

Po dolgem prenehanju reče Lovro: „Bog ve, kako bo.“

Dekletu stopijo solze v oči. Oba sta mislila na Lipovje.

Čemu je šel stari v Ameriko? Kaj mu je dalo to misel? Kmetovska ošabnost! Pred nekterimi meseci so mu ujeli kravo v sosedovi detelji. Sosed je zahteval, naj mu Lovro škodo povrne, tri forinte. Lovro pa tega ni hotel, zato gresta na sodbo.

Pravda se je vlekla. Oškodeni kmet je zahteval zdaj tudi za seno in sodni stroški so rasli vsak dan. V začetku še niso bili toliki, ali nazadnje so bili že veliki. Lovro izgubi pravdo.

Sodnik je dejal: „Plačaj!“ Ker Lovro ni imel s čim, zarubijo mu konja, ter L. obsodijo še v zapor zavoljo njegove trmoglavosti. Toporèc

se je vil kakor črv. Žeti je bilo treba, rok in živine je bilo treba, ker je bilo dosti dela. Žita ni mogel spraviti pravi čas. Jelo je deževati, in poljski pridelki so gnili zunaj. Po glavi mu je rojilo, kako je mogel izgubiti skoro vse svoje premoženje zavoljo malo popašene detelje. Videl je, da mu žuga lakota na spomlad. Poprej je bil še dobro stoječi kmet, a zdaj? zdaj je berač. Obupaval je, zanemarjal se je, jel je popivati.

V krčmi se je bil seznanil z nemškim opravnikom, ki je po vaseh, češ, predivo kupoval, a s tem je le sleparil, v resnici je ljudi pregovarjal, naj se selijo v Ameriko. Hvalil je Ameriko na vse pretege; časih je bil kar penast, toliko čudežev je vedel povedati o tej presrečni deželi. Obečal je zemljišča, kolikor si ga nihče doma poželeti ni upal, zraven tudi gozda in travnikov. Kmetje so ga poslušali odprtih ust. Nekteri so celo jokali veselja, meneči, da enkrat se bodo vendarle iznebili teh nesrečnih in nikdar ne plačanih davkov.

Lovro sam ni vedel, bi mu li verjel ali ne. Včasih mu je potrdil, včasih zopet ne.

Mavšeleben, imovit judovski zakupnik, ta je tudi potrjeval, da opravnik resnico govori, ter je pristavljaj, da vlada Zedinjenih držav daje vsakemu toliko selišča, kolikor ga kdo hoče, in

pa še denarne podpore; da vsakdo lahko obogati, če le delati hoče; da jih pozna, ki so si pridobili velika posestva. Jud je to vedel navadno od svojega bratranca, ki je bil v Ameriki. Še amerikanski denar je kmetom kazal ta nemški opravnik, denar, kakor ga še nikoli niso videli, tudi pri gospodi ne. Oba sta obdelovala kmeta, in omehčala sta ga, da se je podal.

„Čemu naj ostajem v tem Lipovju,“ mislil si je Lovro Toporec. „Kaj pojdem leč pred cerkvena vrata, pa klobuk molit in beračit? To ne!“

Toporec seže Nemcu v roke, o sv. Mihaelu proda svoje zemljišče, pa gre s hčerjo v „blazeno“ Ameriko, kjer ne bo delal za druge, ter bo sam svoj gospod.

Potovanje pa ni bilo tako prijetno, kakor je mislil. V Hami so mu vzeli že veliko denarja. Na ladji sta bivala v skupni medkrovni kajuti. Strah ju je bilo, ker se je ladja zmeraj gugala, in ker je bilo toliko vode. Govoriti nista mogla z nikomur. Ravnali so ž njima, kakor bi bila drva; breali so ju, kakor se brene kamen s ceste. Nemški potniki so se norčevali iz njiju, večkrat sta slišala besedo: „Diese bindišen Trottel.“ Dobro, da nista umevala takega počastila. Opoldne se je vse trlo h kuharju. Tu zopet

nista mogla priti vselej na vrsto, in če sta, bila sta zadnja, toraj sta bila večkrat lačna. Hudo jima je bilo na tej ladji! Tako osamljena sta bila, tako tuja, tako odrivana, nikogar nista imela razun Boga v nebesih. —

Pred hčerjo pa Lovro ni kazal svojih skrbi in britkosti. Delal se je nekam zadovoljnega in vedroličnega, in kapo je potisnil na ušesa. Marički je razkazoval to in ono, naj bi se čudila. Tudi sam se je čudil vsaki stvari, a zaupanja ni imel niti v samega sebe.

Včasih ga je vendar hudo zaskrbelo; kaj ko bi me vrgli ti neverniki z dekletom vred v morje, ko bi me silili ti brezbožnjaki vero zatajiti, kaj podkrižati, ali pa satanu se zapisati: ne bilo bi nič novega.

Ladja je šumela noč in dan po brezkraini vodi, tresla se, tulila, pljuvala ogenj kakor zmaj peklenški, in ponoči je vlekla za seboj rep iz same žerjavice: vse to mu je bilo sumljivo, nevarno čarovno. Otročji strah mu je stiskal srce, toda hčeri ni hotel ničesar ziniti. Slovenski ta kmet, odkar je popustil domače svoje gnezdo, je bil tako nestalen, tako neroden, tako zagoveden, kakor otrok na paši. Kar je videl, kar je bilo okolu njega, ničesar si ni mogel pri-ravnati. Ni čuda, če je glavo pobešal, polno skrbi in negotovosti. Morje mu je šumelo le eno

besedo: Lipovje! Ladja je žvižgala včasih tako, kakor se je glasila v Lipovju tipka, kadar jo je pritisnil nespretni orglavec. Zdelo se mu je, da ga solnce poprašuje: „Lovro Toporec! kam greš? kaj misliš? kako boš? Prav zdaj sem bilo v Lipovju, v tvoji vasi.“ Vijak je škrtal zmeraj škripaviše, dimnik je bljuval debeli dim, kakor bi kurili hudobni duhovi. Maričko so obhajale druge misli. Mislila je, kako je sedevala doma pri studencu, kako so svetile zvezde na nebu, kako jo je prijazno gledal mesec. Vsa vas lipovska ji je bila pred očmi. Ljub ji je bil domači sneg, ljuba jutranja zora, ljube vrane, leteče iz gozda proti vasi. A zdaj? kje je zdaj? Kam so jo pripeljali oče? Na vodo! Povsodi sama voda, zelenkaste vodene brazde, tepoči se valovi. In le ta ladja jo drži nad vodo, edina ona jo pušča pri življenju, ladja, ki pliska naprej kakor izgubljena tičica. Žgoraj zgolj nebo, spodaj zgolj vodena puščava, kvišku piščoči veter, okolu in okolu nikjer zemlje, nikjer nič suhega, kakor bi šla na konec sveta. Solnce se je pomikalo proti zahodu. Marički se je zdelo, da toni v morju, to je videla s svojimi očmi. Zlatilo je vodovje s svojimi lepimi žarki. Ladja hiti za njim, kakor bi hotela dohiteti. Črni dim se je izprevračal v rdeči puh, jadra so kakor velikanske čudne vrtnice. Morščaki pojo, a ne

gre jim nič prav od srca. Ni bilo poznati, kje se začenja voda, kje nehuje nebo. Sapa jame pihati, kakor bi narava opravljala večerno molitev stvarniku. — V takih trenutkih je duša človeška takorekoč operjena; lahko se dviga v sedanjost, preteklost, prihodnost.

Lovro in Marička sta čutila, da se nista porodila tam, kamor ju veter žene, ampak na Slovenskem, blizu Triglava. O, kako je tam pač lepo: lepo žito, pohlevni potok, prijazna luža, krotke domače živali tam, trdne ceste, kjer vsakdo pozdravlja: „Hvaljen bodi Jezus Kristus,“ in vsakdo odgovarja: „Vekomaj Amen“. Doma jima ni hodilo na misel kaj takega, pa tudi čutila nista kaj takega, zdaj pa sta mislila in čutila. Lovro se odkrije, kakor bi čakal, kdaj bo zvonilo angelsko češčenje. Glava mu je bila polna misli, pa upal se ni izreči jih. Naposled izpregovori: „Marička!“ „Kaj?“ „Zdi se mi, kakor bi bil nekaj pozabil.“ „Tudi meni se zdi tako.“ — Da, da, nekaj srca sta pustila v Lipovju. V tem se stemni. Potniki zapuščajo krov. Vse na ladji je mikavno in živahno. Po tako lepem večeru noč ni vselej mirna. Castniki žvižgajo znamenja, a morščaki vlečejo konope. Na nebu je ugasnila zadnja rdečina, ter izginila z morja; debela megla je vzhajala iz vodovja. Megla se je zgoščevala, zakrivala nebo,

obzorje, ladjo, vidi se le dimnik in srednji jambor. Čez eno uro je bila megla previdljiva, razprševala se je. Videti je bilo ognjene iskre, valeče se iz dimnika, ladja je stranjevala (nagibala se na stran) le za izpoznanje, kakor bi bilo morje utrujeno burkanja.

Noč je bila res mirna in tiha. — V sredi te tihote navstaja včasih hipoma na obzorju šumenje, čudno bučanje. Bilo je kakor bi se ljudje klicali, včasih kakor bi se glasil zbor, pojoč presunljive žalostinke. Vse to se je slišalo iz velike daljave. Morščaki so resnili, da to pomeni hudo nevihto, prihajajočo iz dna morja. Ladjovodja stoji v deževniku na najvišjem mostu. Častnik se postavi na svoje mesto pred severnico. Nihče potnikov ni na krovu. Todi Lovro z Maričko je odšel v medkrov.

Tu je bilo silno tiho. Svetilke, pripete za nizki strop, so slabo razsvetljevale ta prostor in te umolkle potnike. Preširen je bil ta prostor, a tudi premračen, podobnejši velikanskim kletem, ali temnim jamam polnim duha smolnega, pomuhljega, konopnega, vlažnega, dušečega. Ta kraj pač ni primerjati krasolikim sobam prvega razreda. Če se voziš dva tedna v teh votlinah, ostrupiš si pluća z nezdravim zrakom, obraz ti povodeni, dobiš kurdej (čeljustno gnitje).

Lovro in Marička sta bila šele štiri dni na potu, in vendar kako izpremenjena! Ono sveže dekle, rdečih in polnih lic, iz Lipovja, pa zdaj to blede bitje, to smrtno kosilo! Tudi Lovro je porumenil kakor vosek: cela dva dni ju ni bilo na krov. Mislila sta siroteja, da ni dovoljeno to njima. Od kodi bi bila to vedela, kaj je njima dovoljenega, kaj ne? Saj si nista upala še premakniti se.

Zdaj je bil medkrov napolnjen s potniki. Vsaki je tičal pri svojem svežnju. Po tleh je ležalo vse polno pokrival, obleke, živeža, posode v večih ali manjših kupih, da je bila večja zmešnjava. Po takih kupih so posedali izseljenci, skoro sami Nemci. Nekateri so čakali, nekateri kadili. Dim se je prijemal nizkega stropa, delali so se oblaki, težki plučam, in otemnjevali brleče svetilke.

Otroci so jokali po kotih. Danes ni bilo navadnega gostolenja in besedenja: vsakega je skrbela, vznemirjala, strašila morska megla. Izkušenejši so vedeli, da jim preti velika nevarnost, da jim žuga morda smrt.

Lovro pa Marička sta bila edina, ki o nevarnosti nista nič slutila, dasi tudi sta slišala divje tuleče glasove, kadarkoli so se odprle kajutne dveri. Sedela sta prav v kotu, na najožjem kraju, v ladjinem kljunu. Tu je bilo zi-

banje največe, zato so ju potniki semkaj porinili. Stari je grizel kos kruha, prinešenega še iz Lipovja, Marička pa si je plela kite, ker ni imela boljšega dela. Naposled pa se je vendar jela, čuditi češ, kako to, da je danes nemška gospoda tako tiha in malobesedna.

„Kaj jaz vem“, odvrne Lovro, kakor navadno. „Morda imajo kakšen praznik, to bo, ali pa . . .“

Zdajci se zgibava ladja tako silovito, kakor bi se tresla groze. Posoda odzvanja od sten. Svetilke zabrle svetlejše. Več glasov vprašuje:

„Kaj je to? Kaj je bilo to?“

Nihče ne odgovori. Vihar pokaže zopet svojo moč. Ladja se trese in guglje še bolj. Čutiti je, da jo premetava kakor lupino. Zdaj se dviga, zdaj pogreza, zamolklo butajo valovi v stranska okenca.

„Vihar bo“, dene plašljivo Marička.

V tem je šumelo in bobnelo okolu ladje, kakor če víhra po gozdu lomi drevje. Nato se sliši zopet tuljava, kakor bi tulilo krdelo volkov. Divji veter suje v ladjo, obrača jo na stran, obletava jo, dviga jo kvišku, potiska jo v globočino. Ladja poka v oklepih; posoda, svežnji, vreče, orodje skače semtertja. Ljudi meče iz kota v kot. Steklo na svetilkah zveni zamolklo.

Zmeraj šumniše pljuska voda čez krov, zmeraj silnejše poka ladjin obod, in ženske čedalje bolj vpijejo, otroci čedalje bolj jokajo, drugi kriče grabijo svojino.

V vsem tem metežu je bilo vendar še slišati velevanje častnikov, stopanje morščakov.

„O sveta devica Marija svetogorska!“ krikne Marička. Res, kljun, v katerem sta čepela, se je bliskoma dvigal in padal. Držala sta se za postelje, a vendar sta večkrat butnila v steno. Tramovi škripljejo, kakor bi se imeli raznesti vsaki hip.

„Trdno se drži, Marička!“ zakriči Lovro, da bi preupil bučanje vode in ropotanje poladjevja. Strah pa je tudi njega stiskal za požirak, kakor druge, da ni mogel izgolčati besede. Otroci so nehali jokati, ženske nehale kričati. To je bilo dihanje, sopljenje, na smrt in življenje!

Vsakdo se je krčevito držal pritrjene reči, pripravljen pobiti se in poginiti preje, nego li popustiti jo. In vendar je vihar razsajal še hujše, zaganjal se v ladjo še besniše, kakor bi klical vse življe, naj mu pomorejo uničiti to borno drveno poslopjiče in vse stvari notri. Valovi so hrumeli v ladjo tako hrupno in bučeče, kakor bi vanjo streljal s topovi, metajoči jo zdaj gori do oblakov in potiskujoči jo zdaj doli, na dno

morskih tal, tako da je bila več pod vodo nego zunaj. V ladji je bila tema, smrtna senca.

Nepopisan strah se poloti vseh; vsak pričakuje smrti.

„Marička!“ jame stari tresočega glasu; „ljuba moja Marička! Odpusti mi, da sem te peljal v pogubo. Bliža se nama zadnja ura, in je že tu. Grešne moje oči ne bodo več gledale sveta, ne moreva prejeti svete pokore, ne sv. poslednjega olja. Počivala ne bova v domači zemlji, iz morskega dna pojdeva k sodbi!“

Marička je predobro umevala, kaj oče govore: ona je sama čutila, da njima ni pomoči, ne rešitve. Razne misli ji švigajo po glavi. Nekaj ji stiska srce, da ji poka. Zaihti. — To je bil oddušek srčnim solzam. A grozno se je razlegal obupni krik po zaduhlem prostoru — tihem, kakor v grobu.

„Tiho!“ zavpije močan glas iz kota, in koj umolkne Marička, kakor bi se bila prestrašila svojega glasu . . .

Svetilke so bile popadale na tla, in zdaj je bila grozna noč. Ljudje se jamejo stiskati v en kot, kakor bi jih tolažila misel, da bodo ložej potonili. Strah in trepet je vladal povsodi. Iz grozomorne tihote se sliši Lovrov glas:

„Gospod, usmili se nas! Kriste, usmili se nas!“ —

Marička ih te odgovarja.

„Bog, oče nebeški, usmili se nas!“ glasi se dalje prečudno slovesno.

Nekateri izseljenci so si zavijali glave. Polagoma se je Marička umirjala v glasu. Njene prošnje in odgovore, izgovorjene v groznem strahu, je takorekoč porogljivo spremljal zunaj tuleči vihar. Zdajci se zasliši krik smrtnega obupa. Kaj je bilo? Silni val se je bil zagnal v vrata, jih odprl, ter hipoma poplaval ves prostor. Nastane pritajeno ječanje: ljudje se rešujejo na višje kraje, na postelje. Zdaj je bilo vsem dokazano, da so na koncu življenja. V nekaterih hipih vstopi častnik, s svetilko v roci, ves premočen, zagotavlja, da je voda le po naključbi notri pljusnila, da pa ni nobene nevarnosti.

Tako preteče nekaj ur. Vihar pa je dalje divjal, ladja je dalje pokala v sponah, legala zdaj na to zdaj na ono stran. Potniki so se udajali v svojo žalostno usodo. Nekteri so legli celo spat.

Tako je preteklo zopet več ur . . . Naposled šine žarčič v kajuto; na morju se dani. Dan ta je, kako bi dejal, strahu ves blede, vendar daje upanje. Lovro in Marička sta izmolila vse molitve, ki sta jih znala. Vsa trudna ležeta, in trdo zaspita. Zjutraj ju zvonec kliče k zajutreku. A danes ne moreta jesti, glave so jima

težke, svinčene. Najhujše je bilo v glavi staremu Lovretu; zdelo se mu je, da jo ima vso razbito. Ni se mogel iznajti. Nemec, ki ga je navabil v Ameriko, tisti mu je rekel, da se bo res vozil po vodi. Toda nikdar ne bi bil mislil Lovro, da je ta voda tolika, da bo vožnja trpela toliko dni in še ponoči. Mislil je, da se bo na brodu prepeljal, kakor svoje dni iz Gostinice črez Savo v Kleče. Ko bi bil to vedel, da je morje tako grdo veliko, bi bil pač raje ostal doma v Lipovju. Vrh tega ga je mučila še ta misel, če ne gre s svojo hčerjo v pogubljenje; če ni greh in sramotno katoličanu iz Lipovja tako izkuševati Boga, in dajati se na vodo, na kateri se vozi že peti dan od brega do drugega, če je sploh kateri. In 7 celih dni mu je še iztrpeti v takih strahotah!

Vihar je bučal še 48 ur. Vodovje se jame gladiti.

Naša dva potnika si upata na krov. Ko pa vidita valove, velike kakor hribe, in črna brezna, čutita zopet, da ju rešiti more le božja roka, a človeška moč nobena.

Naposled je bilo vse vedro. Toda prehajal je dan za dnevom, in vendar ni bilo zagledati nič sveta, nič suhega, le zelenkasto modro to vodovje se je stikalo z nebom v neizmerni daljavi. Včasih se je pokazal oblaček, svetel, na

večer rdeč, ter se izgubil proti zapadu, kamor je ladja hitela po neskončni ravnoti.

Res je menil Lovro, da morja ne bo konec. Osrči se vendar, prašati hoče, a koga.

Sname klobuk z glave, držeč ga ponižno pred koleni, ustavi memogredočega morščaka, pa ga praša slovenski:

„Milostivi gospod! Ponižno prosim, bo li vožnja pri kraju?“ ...

O čudo veliko! Morščak se ne zakrohota, ustavi se, posluša kmetiča. Videlo se mu je, kakor da se nečesa domišlja, in da misli ne more precej izgovoriti. Potem praša:

„Ča?“

„Če pridemo skoraj na suho, milostivi gospod?“

„Još dva dana, još dva dana,“ težavno ponavlja morščak, vzdignivši ob enem dva prsta. —

„Zahvalim lepo, gospod.“

„Od kuda jeste?“

„Iz Lipovja, gospod, iz Lipovja.“

„Ča? Lipovje?“

Marička je slišala ta pogovor. Zardevši tankoglasno odgovori, kakor dekletca na kmetih:

„Mi smo s Kranjskega, gospod.“

Morščak gleda zamišljeno po tica h na krovu, nato dekleta. Poznalo se mu je na zagorelem obrazu, da miluje potnika, pa reče:

„Bio sam u Trstu . . . i ja . . . razumijem „kranjski“ . . . Hrvat jesam iz Istre . . . brat sam . . . A tomu imade već puno, puno vremena . . . Sad sam Švaba.“

Po teh besedah dvigne vrv, obrne se, zavpije „hohoo,“ ter jo potegne k sebi.

Lovro in Marička sta bila vedrejša, ker sta našla vsaj eno bolj domačo dušo na tej odurni ladji. Tudi vožnja je šla h kraju.

Že drugi dan ugledata sod, ki se je zibal v vodi; še dalje ugledata 2, 3. Zrak je potresen z meglo, a pri tem vendar ugoden in čist. Morje je gladko kakor steklo, a okolu je čedalje več plavajoče posode. Oblaki tičev belokrilih so se podili za ladjo vriščeči.

Na krovu je nenavadno gibanje. Morščaki se oblačijo v nove jopiče. Nekteri pometajo, nekteri snažijo in umivajo. Na jamboru razvijajo zastavo, na krmilu drugo. Veselje je prevzemalo potnike. Karkoli je živelo, je šlo na krov. Nekteri so vlekli seboj svežnje, povezane z jermenjem.

Marička to vidi, pa dene:

„Zdaj pridemo gotovo na suho.“

Silno vesela pa sta bila, ko ugledata otok Sendihok, in nato drugi s poslopjem na sredi, dalje nekaj motnega in nerazločnega na morju, kakor bi se zgoščevala megla in dim. Ljudje to tudi opazijo.

Nastane ropot in šum. Vsi kažejo s prstmi tja, kaj da je. Tudi ladja jame žvižgati oglušiviše.

„Kaj je to? Kaj je to?“ poprašuje Lovro.

„Njujôrk,“ odvrne zraven njega stoječi hrvatski Istran.

Zdaj je bilo, kakor bi se čistili oblaki. Čimdalje se je bližala ladja, tem bolje je bilo razločevati hiše, strehe, dimnike. Rtasti stolpovi so moleli v modrino; nad njimi velikanski pušniki, ki so puhali gost dim iz sebe. Spodaj, pred mestom je bil cel gozd jamborjev, okinčanih s tisočerimi zastavicami, s kterimi si je veter igral kakor s cvetkami na travniku. Zmeraj bližje je ladja mestu, zmeraj bolj se dviga iz morja čudovito mesto.

Vrhunec veselja in čudenja bi bil takrat videl v Lovrovem srcu! Gologlav, zijoč, zamaknjen je stal, ter gledal in gledal. Naposled izpregovori:

„Marička! Za božjo voljo, ali vidiš kaj?“

„Da, vidim.“

„Ali se čudiš?“

„Da, čudim se.“

Lovro se že ni čudil, ko je bil ugledal zeleno obrežje pred mestom, opasano z gozdičem. Samega koprnenja se je tresel. Dejal je:

„Hvala Bogu! Če nam dajo taki kos zemljišča pri mestu s kakim travnikom, pa bi imeli blizu na trg. Gnali bi tjakaj kravico in prašička, iztržili bi lepega denarja. Napravili bi si lepo hišico, stajo polno govedi, prikupili selišča. Ljudi je kakor peska, za majhno plačo bodo delali. Na Kranjskem sem bil nebore trpin, tukaj bom pa gospod, sam svoj.“

Ta trenotek se mu odpre pred očmi narodna drevoredina v vsi razsežnosti. Lovro je videl lepo grmovje, skupine krasnih dreves, pa je dejal:

„Do tal se bom priklonil gospodu vladnemu poverjeniku, in potem bolj memogrede omenil, naj mi prepusti kakih 60 jutri tega gozda. To bo prava pravcata domovina. Vsako jutro bom pošiljal hlapca v mesto z drvmi. Hvala Bogu, zdaj uvidevam, da Nemci so res dobri ljudje, ki nam hočejo in delajo vse dobro. Kako je mogoče take dobrotnike pa tolikanj obrekovati!“

Tudi Marička se je smehljala, da bo gospodinjala na krasnem selišču.

V tem pripluje čolnič k ladji. Petorica ljudi stopi na ladjo, ki jamejo glasno govoriti in klicati. Ne dolgo zatem pridejo iz mesta opravniki, gostilničarji, mešetarji, vodniki. Vsi kriče, kar morejo, sujejo in gnetejo se po krovu.

Lovru in Marički je bilo, kakor bi se jima vrtel v glavi mlinski kamen. Nista več vedela, kaj bi počela. Istran svetuje staremu Kranjcu, naj si premenja denar, ter mu obeča, da bo on gledal, da ne bo goljufan. Lovro stori takisto. Za vse dobi 47 dolarjev srebra.

Ladja se toliko približa mestu, da je poznati ljudi, še par hipov, in vožnja je končana: ladja pritisne h kraju. Kakor čbele iz panja, tako vro potniki z ladje po ozkem mostu, najprej oni iz medkrova, obloženi vsak s svojo imovino.

Lovro in Marička, dolgo rinjena semtertja, ugledata morščaka iz Istre. Obema stisne pri srčno roke, pa dene:

„Brate, želim ti puno sreče, i tebi in pucici. Bog s vama!“

„Bog vam plačaj!“ odvrneta obadva, a daljemu pogovoru ni časa. Tolpe ljudi so ju potiskali po mostu v carinaro. Carinar v sivem vrhniku, s srebrno zvezdo na ovratniku, preišče njuno prtljago, in naposled reče: „All right“ (vse prav)! ter jima pokaže proti izhodu.

Gresta in prideta na cesto.

„Oče, kaj začneva pa zdaj?“ poprašuje Marička.

„Počakati morava tukaj. Nemški opravnik je dejal, da pride koj vladni poverjenik, ki bo prašal po naju.“

Tako stojita in čakata poverjenika.

Memo njiju je sulo ljudi, velikomestnih, neznanih, raznovrstnih. Še nikdar nista videla kaj takega. Skrije naj se Lipovje proti tem velikanskim hišam, ravnim in širokim cestam, po katerih so se rili, kakor na večnem sejmu. Po sredi ropotajo kočije, vsevozi, tovorni vozovi, kola, cize, kolovre. Govore pa čudno ti ljudje, ne umeta jih, kakor doma ne gospoda okrajnega glavarja. Delavci in trgovci in branjevci in drugi kupci pa strašno vpijejo. Memò hojevajo črnici (zamoreci) kodrastih, volnenih las. Vselej se pobožno pokrižata, kadar vidita koga takih črnih, (Bog jima grehe odpusti) peklenskih ljudi. —

Vse to mesto se jima zdi silno čudno: to žvižganje železnic, to ropatanje vozov, to drdranje kočij, to kričanje ljudij, ki kar tekajo, kaj pravim tekajo, teko, kakor bi jih kdo podil. Zdeli so se jima kakor mravljinci, kadar jim kup razbrskaš. In kakih obrazov so! Eni črni, zelenkasti, rumenkasti, ognjeno rdeči.

Prav tam pri loki, kjer sta stala, je bilo veliko gomazenje. Nalagali so blago z ladje na drugo. Vozovi so priropotavali. Na mostovih so škripale dvokolke: povsodi je hrumelo kakor v deskoreznici.

Dve uri sta jima pretekli kakor bi trenil.

Še zmeraj sta stala pri steni, še vedno ni bilo vladnega poverjenika.

Onadva sta bila pač posebna človeka v Novemjôrku: ta slovenski kmet v irhastih hlačah, s polhovo kučmo na glavi, pa to dekle. A ljudje so hodili memo njiju, kakor bi njiju niti ne bilo. V tej deželi hitrice se nihče ne čudi ne obrazu ne obleki.

Zopet preteče ura. Nebo se je pooblačilo. Jel je naletavati zdaj dež zdaj sneg. Od morja sem je vlekel mrzломokri veter. A stala sta še zmeraj tu, čaka jo ča obljubljenega poverjenika.

Kmet je navadno prav potrpežljiv, a zdaj je presedalo tudi že Lovru. Dosti sama sta bila na ladji, med zgolj tujci, v vednem strahu na vodi. Boga sta bila prosila iz dna srea, naj ju pripelje na suho, izgubljena otroka, proč z divjega morja. Mislila sta: kakor stopita na suho zemljo, pa bo konec strahu in bede. Srečno sta zdaj semkaj dospela, ter bila v velikem mestu novojorškem. Toda v tej množini ljudi sta bila še bolj osamljena nego na ladji.

Poverjenika ni bilo, pa ga ni bilo. Ko bi ju bil Nemec vendar le ukanil? Ta misel jima je pretresala kmetiška srca.

Kaj bo zdaj? Ali naj tukaj pogineta? Veter je pihal v enomer, in dež je padal.

„Marička, ali te ne zebe?“ prasha stari Lovro.

„Seveda, oče, prav zelo me zebe.“

Mestne ure odbijejo še eno uro.

Mrak lega po svetu. Pristan utihuje. Po cestah prižigajo svetilke. Vse morje rdi nešteti luči po mestu. Delavci se vračajo iz loke domov, v večih ali manjših krdelih, pojoči hrupavih glasov. Polagoma se razidejo ljudje. Tudi carinaro zapro.

Onadva pa stojita še zmeraj tu: čakata vladnega poverjenika.

Naredi se noč. V pristanu je potihnilo. Le dimniki ladij pljujejo zdaj pa zdaj snopove isker, ugašujočih v temoti; ali pa val šumovito pljusne ob kamenito ogradbo. Semtertja pripoje tudi opojen morščak, vračajoč se na ladjo. Luči po svetilkah brle vsled pritiskajoče megle.

Naša dva čakata še zmeraj. Če tudi ne bi bila hotela, kam naj bi se bila obrnila? Kam se zatekla? Kam položila izmučeno glavo? Zmrzovalo je zmeraj hujše. Lakota se je tudi ogla-

šala. Da bi bila imela vsaj kam pod streho stopiti!

Premočena sta bila do kože. Ah, poverjenika ni, ni. Nista vedela, da takih poverjenikov sploh ni.

Nemec je bil pomočnik sleparske družbe, plačan za vsako glavo, ki jo pregovori v Ameriko, in dalje se je brigal za človeka, kolikor mi za lanski sneg.

Lovro je klecal z nogami. Težko je stal: kakor bi ga tiščalo veliko breme, kakor bi ga težila jeza božja. In vendar je čakal in trpel, kakor more trpeti le slovenski kmet. Iz take otrpnenosti ga prebudi dekletov glas:

„Ata!“

„Molči, otrok, molči! Naju se nihče ne usmili.“

„Pa se vrnimo domov, v Lipovje.“

„Pojdi rajše ti v vodo; jaz ne grem več.“

„O moj ljubi Bog, moj ljubi Bog!“ vzdihuje dekle prestrašeno.

Zdaj zapeče Lovreta, prav v srcu ga zaskeli... kesa se.

„Uboga sirota,“ dé Lovro, „da bi se Bog vsaj tebe usmilil.“

Dekle ga ni slišalo. Naslonila je glavo na steno, pa zamižala. Tako je zaspala. Speči je

bilo tako dobro . . . Videla je domačo hišo, domačo vas, o preljubo Lipovje!

Danilo se je. Prvi žarki svetlobe so padali na morje, na pristan, na ladje, na carinaro. V jutranjem mraku ju je bilo skoro težko izpoznati: sloneča na steni, speča, bledega mrliškega obraza, posnežena, mirna kakor premrla.

O grozna usoda, ki jima pišeš šele začetek britkosti!

2. V Novem Jorku.

V vsakem mestu je širokih lepih cest, lepih hiš, pa tudi ozkih ulic, bornih stezic. V Novem Jorku, bolj proti loki, je polno takih kočur, visokih, nizkih, ravnih, krivih, trdnih, podrtih, pobeljenih, neometanih. Strehe jim razpadajo, zidovi pokajo, stene grezajo, da so okna kar pri tleh: videti je, kakor bi bile od daleč semkaj zmetane. Ker je to predmestje blizu morja, se mlake skoraj nikdar ne posuše. Zamazana okna gledajo, dejal bi, mračno na luže in na morje, pokrito s papirnimi kosi, lepenkami, bruni, deščicami, z vsakovrstnim plavajočim drobirjem. Takisto so potresene tudi ulice, le da je še več raznega smetja. Tu vidiš dosti grdobe, nereda, siromaštva. V teh hišah dobivaš za dva dolarja*) na teden, da imaš kje spati, in kaj v usta deti.

Tukaj so tudi one krčme, v katerih morski ribiči snubijo ljudi za kitolov, v katerih govore

* reci: daler.

opravniki, da bi z ljudmi naselili Venecuelo, Brazilijo, kraje ob ravniku, in jih žrtvovali rumeni mrzlici, gotovi smrti. Tukaj so kuhinje, v katerih se vari in peče, kar je bilo kdaj užitnega, in kar bi celo morje nejevoljno pljunilo na breg. Dobiti je brlogov, v katerih igrajo, kitajskih prališč, raznih beznic in jam, v katerih se gode dudodelstva, trpi siromaštvo in lakota, prelivajo solze. In vendar je v tem predmestju najživahnejše. Kar ne more in neče iti v delavske hiše in druga poslopja, vse to se tu gnete.

Če pravimo, da so izseljenci „cvet“ evropejske družbe, to porečemo, da ti predmeščani so „cvetje“ tega „cvetu,“ namreč ljudje, ki pohajkujejo, brez dela, ki klatarijo od vogla do vogla. Ponoči slišiš strel iz revolverja, krike na pomaganje, divje pesmi opitih Ircev, tulenje pretepajočih se in krvavoglavih črncev. Podnevu se zbirajo tolpe postopačev in rokavnjačev raztrganih klobukov, s pipami med zobmi, ki pri borbah na pesti delajo stave za 1 krajcar ali 5, kdo bo drugemu izbil oko. Bledi otroci, majhne zamorke, kuštroglave, se valjajo todi. Namesto da bi šla v šolo ta otročad, ropoče s kostmi ali pa išče po blatu in gnojišču zelenjadi in jabolčnih obrezkov. Suhe medle Irke vzdigujejo roke, proseče vsakega, bolje oblečenega.

V takem človeškem peklu nahajamo naša znanca: Lovro Toporca pa njegovo hčer Maričko.

Kar sta menila tukaj takorekoč podedovati, ono so bile prazne sanje.

Res pa je to, da sta v temni ozki izbici, na pol v zemlji, prevideni z okenci brez stekel. Po stenah se pase ogavna plesnoba, da vonja zaduhlo, po vlagi, trohnobi. K steni je pritisnena pečica, zarjavela, luknjata, in zraven nje stolček. V kotu leži kup preperele ječmenove slame, ki naj je postelja. Toliko je bilo vsega pohištva.

Lovro poklekne pred pečico, brska po mrtvem pepelu, ne bi li izteknil kako podzemljico. Nič.

Marička čepi na slami, pa strmi v tla. Bolno je dekle, zapuščeno, reva, sirota. Marička je, tista iz Lipovja, blede, upalih ličic. Očesa so ji pa večja, tako buli ž njima. S tega obraza bereš, da živi dekle v nezdravi sapi, v bridkosti v velikem pomanjkanju.

Živela sta zgolj ob podzemljicah. A zdaj že dva dni nimata ne ene. Res nista vedela, s čim se bota hranila. Tri mesece stanujeta na tem mrzlem tlaku, sedevata v tem brlogu. Denar jima je tudi pošel do krajcarja.

Stari Lovro je povpraševal vsaki dan po delu. A nihče ga ni razumel, kaj bi rad. Hodil

je v pristanišče, da bi tamkaj prenašal tovore ali oglje nakladal na ladjo. Pa kaj, ki ni imel dvokolnice, in surovi Irci so mu izbili skoraj oči. Hotel si je kaj s sekiro prislužiti v pristanišču, pa tudi to so mu zavidali delavci, ki so ga osuvali, da se je vračal krvave glave.

„A kakošen delavec je neki ta starec, ki niti ne ume, kaj se mu pravi?“ Kar je prijel, kar je začel, kamor se je obrnil, povsodi so ga izsmehovali, odbijali ga, suvali, topli. Ničesar ni torej našel, s čemer bi si mogel prislužiti krajcar. Lasje so mu posiveli skrbi in toge. Upati ni bilo ničesar. Denarja tudi ni bilo. Lakota se je jela oglašati hudo.

Doma med svojimi, ko bi bil tudi vse izgubil, ko bi ga bili tudi otroci pregnali iz hiše, doma v Lipovju bi bil mogel palico v roke vzeti, sestiti pod križ na razpotju ali k cerkvenim vratom, in gospod bi mu bil vrgel krajcar, gospa bi mu bila po otroku poslala dar, vsaki kmet bi mu bil dal kos kruha, vsaka gospodinja odrezala kos slanine. Tako bi se bil vendar preživil, četudi le kakor tičica, ki ne seje in ne žanje. Pod križem stoječ, bi bil imel nad seboj še svojega Izveličarja, še bolj gori modro nebo, okolu sebe lepo polje, in Bog bi bil gotovo uslišal njegovo molitev.

V tem mestu pa, v tem večnem šumu in hrumu, v tem ropotu, je vsaki drvil le naprej, ne zmeneč se za tujo stisko in nesrečo.

V glavi se mu je vrtelo, roke so mu pešale, noge šibile, z očmi ni mogel vsega ujeti, misel je podila misel. Tu je bilo vse tako tuje in čudno, tako odurno in razmršeno, da se je moral vsaki razbiti kakor lonec, kdor se ni znal gibati v tem vrtincu. Kolik razloček med tu in tam v Lipovju?

Tam v mirnem, tihem Lipovju je bil Lovro gospodar, župan, tam je imel zemljišče, spoštovali so ga moža, imel je svoj kruh, in v nedeljo je hodil v cerkev. Tukaj pa je najzadnji med vsemi, sestradan pes na tujem dvorišču, kjer se mora pred vsakim tresti in plaziti, in naposled lakote poginiti. Prve dni si je sam večkrat očital: „Lovro, v Lipovju je bilo vendar bolje“. Vest pa mu je vpila: „Lovro, čemu si zapustil Lipovje?“

Čemu? Ker ga je Bog zapustil! Rad bi bil nosil svoj kmetiški križ, rad bi bil vse pretrpel, ko bi bil le vedel, da njegova edinščina je vsaki dan hujša, da je vsako jutro sirotnejši, nesrečniši, on in njegova hči. .

Kaj je bilo storiti? Ali naj si poišče konopec, pomoli, pa obesi? Tega ne. Rajne matere naukov še ni pozabil.

In kaj bodi z dekletom? Zdelo se mu je, kadar je to premišljeval, da ga ni zapustil le Bog, ampak tudi pamet. Nobena pametna misel ne zaiskri v temni glavi njegovi. Hudo mu je bilo pri srcu. Glodala ga je huda bolečina. Tožilo se mu je po domu. Podnevu ga je mučila tem bolj, čim manj je vedel, kaj mu manjka, kaj ga peče.

Manjkal mu je domači gozd, manjkalo njegovo selišče, manjkali rojaki, gospodje in kmetje, cerkev in duhovniki, in vse ono, kar je takorekoč zraščeno s človeškim srcem. Bilo mu je pri srcu, kakor bi moral grezniti v zemljo. Najrajši bi si bil izroval lase, butal z glavo ob zid in jo razbil, ali vrgel se na tla, in kopal si živemu jamo, ali pa tulil kakor priklenjeni pes. Ta peklenski mestni ropot mu je ubil že pol duše, zdaj utrplja že druga polovica, a velemesto dalje ropota okolu njega. Globoko vzdihuje, izgovarja ime Jezus, gleda okolu, toda nikjer ni ugledati križa, nihče mu ne odgovori, mesto pa dalje ropoče, dekle sedi na stelji, zre nepremakljivo v tla, trpi molče lakote, je že napol mrtva.

Ni čuda, da nista zinila, četudi sta po več dni skup sedela. Hudih ran se nihče rad ne dotika. A o čem naj govorita? Morda o tem, da ni denarja v žepu, ne podzemljic v peči, v glavi ne

sveta? In pomoči nista imela pričakovati od nikogar. Slovencev je res nekaj v Ameriki — žal, da je tako, in da so izgubljeni za svoj rod! — toda blizu pristanišča ga ne najdeš . . .

„Marička!“ reče Lovro, „tako ne moreva biti. Grem na breg, da nabere drv, potlej si zakuriva, in morda dobim tudi kaj za usta.“

Ona ne odgovori ničesar.

Lovro gre. Ob bregu plavajo razbiti za-
boji, polomljene deske. Po tako drvad hodijo,
ki nimajo, da bi si kupili premoga. Tudi v tem
opravku so ga že motili in odganjali, večkrat
pa tudi ne. Včasih je našel kaj jedivega, kaj
pokvarjene zelenjadi, vržene z ladij.

Tako je hojeval več dni. Takrat je v megli
nekoliko pozabljal na svojo bedo in na svojo
domotožnost.

Ko so se ribe drstile, so prihajali tudi de-
čaki semkaj, ki so starega Lovreta naganjali,
metali vanj, kar so dobili, a pregnati ga vendar
niso mogli. Dečaki so metali konopce na reči v
vodi, ter jih tako h kraju potegovali.

Lovro ni imel konopca. Zato je čakal, da
so odšli, preiskal, kar so pustili, in použil, kar
je bilo užitno, ne misleč na Maričko, ki doma
ni nič jedla.

Pa danes je bil srečen kolikor toliko. Vra-
čajoč se domov, sreča voz, naložen s podzem-

ljicami, namenjenimi za ladjo v pristanu stoječo, ki je obtičala v grabi, da ni mogel z mesta.

Lovro prime koj v koželo, ter z voznikom potiska voz iz rupe. To je bilo njemu težavno delo, da ga je hudo bolelo v križu, naposled pa vendar konji potegnejo.

Ker je bil voz prepolno naložen, pade mnogo podzemljic v blato. Voznik jih ni maral pobrati, tem hlastnejše pa jih je Lovro. Drhtavih rok jih je pospravil po žepih. Zdaj mu je bilo koj lažje pri srečju. Če najde lačni kos kruha, to se mu zdi, da je srečo našel.

„Hvala Bogu!“ dejal je Lovro domov gredoč, „da nama je pomagal iz tolikega pomanjkanja. Kranjca Bog ne zapusti. Podzemljic je za dve kuhi. Bog je usmiljen. V hišici bo precej prijetniše. Kako bo vesela Marička! Saj že poldrugi dan ni zaužila ničesar.“

Tako govoreč je stopal oprezno, v eni držeč les, z drugo pa žepe tiščeč; bal se je, da bi mu kos ne odpal: saj je nosil tako dragocen zaklad.

Hvaležno pogleda v nebo, pa dene:

„Mislil sem že: krasti moraš, a to je palo brez kraje z voza, zdaj imava kaj jesti. Marička bo skočila pokoncu, ko bo slišala, da nosim podzemljice.“

Marička se ni premaknila, odkar so bili oče odšli. Kadar je šel Lovro zjutraj po drva,

in jih prinesel, je zakurila, prinesla vode, pa skuhala, kar je bilo, potlej pa je gledala v „oganj“ po cele ure.

Tudi ona si je bila iskala dela. Vzeli so jo, da je pomivala in pometala, pa ker ž njo ni bilo moči govoriti, odpustili so jo v dveh dneh. Potlej je iskala zopet dela, toda našla ga ni.

Dan za dnevom je presedela doma. Na cesto si ni upala: tam so jo preganjali pijani morščaki in živinski Irci. Ker ni imela dela, je bila še bolj nesrečna. Koprnenje jo je ujedalo, kakor rja ujeda železo.

Doma v Lipovju bi si bila kaj pripridila in privarovala, in potem se pošteno omožila. Tukaj pa še dela ne dobi, ter je oblečena v cunje, kakor v Lipovju nobena beračica. Kadar je gorelo v pečici, in ni bila lačna prehudo, pravil ji je ogenj prskaajoč, iskreeč, žrjaveč se, zaplapolajoč, ugašujoč, kako je bilo lepo v Lipovju.

Danes ni bilo ognja v pečici, ni bilo solze v očesu, izjokala je vse. Večkrat ji je bilo, kakor bi jo solze dušile, tako je bila oslabljen, utrujen, obrezmočen, topa. Sicer je trpela tiho, krotko udano, gledaje pred se kakor tičica, kadar jo mučijo.

Tako je sedevala tudi danes zroča predse, na borni ječmenici. Nekdo stopi čez prag. Misleča, da je njen oče, pogleda. Kar vidi tujega

človeka, starega, zamazanega mulata*, temno-gledlega, v čeljustih polno čika.

„Daler!“ zavpije mulat.

Marička se prestraši. V njem izpozna hišnega posestnika. Dolžna mu je bila od prejšnega tedna še 1 dolar, a danes nima solda.

Tu bi se dalo storiti kaj le s krotkostjo. Zatoraj poklekne pred njega, poljublja mu roke, objema mu noge.

„Kje je moj daler?“

To besedo „daler“ je poznala predobro. Marička zmajuje z glavo, sili se govoriti, pogleduje ga milo, dopoveduje, da sta vse izdala, da že dva dni jedla nista, da naj se ju usmili.

„Milostivi gospod! Bog vas bo blagoslovil,“ pridene po slovenski, ne vedoča, kaj bi še rekla ali začela.

„Milostivi gospod“ jo sicer ni razumel, pač pa je slutil, da dalerja ne dobi.

Z eno roko pograbi svežnje, z drugo prime dekleta, odpre vrata, potisne jo vun, ter vrže prtljago za njo.

Kakor bi nič ne bilo, zakliče v drugo sobo, da ta izba se oddaja, in precej se nekdo oglasi, da jo jemlje.

*) Belega očeta in črne matere sin je mulat.

Mulat izgine na temnem dvorišču, Marička stoji sama na cesti. Dekle pobira svežnje, postavi jih v kotiček, pristopi zraven, pa stoji in čaka krotko in tiho.

Pijani Irci so jo danes puščali na miru. V izbi je bilo vse temno, tu na cesti pa je tako svetlo. Obraz je dekletu, kakor po dolgi bolezni, oči so ji udrte, ustnice modre, čeljusti vidne, samo lasje so ostali kakor prej. Podobna je bila venoči cvetici, ali umirajoči devici.

Vsi memogredoči so jo milovali. Stara zamorka jo je bila celo nekaj prašala, pa ker ji dekle ni odgovorilo, je šla naprej razžaljena.

V tem je hitel Lovro domov, blaženega srca, da ima zdaj zopet podzemljic. Mislil je le, kako jima bodo dišale, in kako pojde jutri zopet vozove vzdigat in porivat. Na pojutrajšnje ni mislil: za to je bil prelačen.

Od daleč vidi, da mu hči stoji na cestnem tlaku pred hišo. Podvoji stopinje.

„I, čemu pa stojiš tukaj?“

„Gospodar naju je izpahnil, oče!“

„Toraj: vunkaj vrgel!“

Lesovje pade Lovru iz rok. Zdaj je bilo nepotrebno! Izvržen! pa tisti trenotek, ko ima človek drv in podzemljic!

Kaj naj začenjata zdaj? Kje naj kuhata podzemljice? Kam naj gresta?

Lovro pograbi pokrivalo, vrže je za drvmi v blato pa tarna:

„Oh, oh, oh! Bore jaz!“

Teka semtertja, odpira usta, pogleduje blazno otroka, vpraša:

„Vunkaj vržena??“

Nato se je delal, kakor bi hotel oditi, a vrne se koj, vpraša drhtavo, hripavo, preteče:

„Čemu ga nisi prosila, tepica!“

„Prosila sem ga“, vzdihuje dekle.

„Si li pokleknila predenj?“

„Tudi to sem storila.“

Lovro se je zvijal kakor črv, kadar stopiš nanj. Temnilo se mu je pred očmi.

„Bog moj! Kakor mrlič si!“ krikne Lovro.

„Oče, si li morem pomagati?“ odvrne dekle, bolestno ga pogledavši.

„Ostani tukaj, ne makni se. Grem ga prosit, naj mi dovoli, da vsaj podzemljice skuham.“

Lovro gre. Ne trpi dolgo, pa nastane bučni ropot na dvorišču, cepetanje z nogami, kričanje, v kratkem prileti Lovro na cesto, potisnen od krepkih pesti. Hip stoji, premišljuje.

Nato de kratko: „Pojdi!“

Dekle pobira svežnje. Pretežki so ji, da bi jih nosila vse. Lovro ji ne pomaga. Morda je pozabil, da pičle te imovine dekle ne more vleči.

Tako hodita po ulicah: ta sivi starec, to mrliško dekle. Takih postav, kdo ne bi opazil, kdo ju ne pogledal? Resnični podobi bede! Kam naj kreneta? V katero tmico, v katero globino naj se skrijeta?

Dekle je stopalo zmeraj sopotniše. Obstoji in pravi:

„Oče! ne morem več! Vzemite te reči!“

Lovro, kakor bi se prebudil iz sanj, odvrne osorno:

„Pa jih vrzi proč! Pomagati nama ne morejo nič.“

„Nič?“ povprašuje dekle.

Lovro se ozre. Vidi pa zdaj, da se otrok opoteka.

Divje zapove Marički:

„Vrzi jih proč, ali pa te razbijem!“

Dekle uboga. Tako stopata dalje. Lovro pravi sam pri sebi:

„Zdaj pa naj bo, kar hoče!“

Umolkne. Pogledi njegovi pa ne kažejo nič dobrega.

Hodita po blatnih nasmetenih ulicah, pri-
deta na kraj pristanišča, gresta po kolovnemu
mostu, do nove ladjarnice. Visoka hodila so
stala okolu mogočnih kolov, na dno morja
zabitih. Med bruni in hlodi in deskami so se
potikali ljudje, ki so imeli tu kaj dela.

Tukaj sede Marička na drvo, Lovro zraven
nje. Bila je ura štiri popoldne. Ves pristan je
bil živ in poln ljudi. Megla se je bila razkadila.
Solnce je gledalo prijazno, takorekoč iz usmi-
ljenja ogrevalo siromaka. Z vode je pihljala sapa,
sveža, prijetna, oživljajoča. Okoli njiju je bilo
toliko svetlobe in nebeške modrine, da sta morala
pomiževati. Daleč tam se je morje bratilo z nebom.
Tu v pristanu so kviško moleli jambori, veliki
in mali, dimniki ladij, široki in ozki, plahutali
prapori, prhutale zastavice. Na obzorju si videl
ladje, zdaj se vzdigajoče, zdaj se ponižujoče, na-
puhnenih jader, podobnih belim oblakom, in
svetlikajočih se na gladini vodovja. Druge ladje
so šikale v morje, in za njimi je bilo poznati
peneče valovje. Gledala sta, kje bi bilo Lipovje,
blaženo mesto, njuna sreča in mir.

Tudi dekle je mislilo zdaj, kako sta se
mogla tako pregrešiti, tako nehvaležno ravnati
zoper Boga, da je od njiju obrnil svoje obličje,
da ju je pozabil, in da ju pušča med tujimi
ljudmi, sama tu na morskem obrežju. In ven-

dar je mogel Bog pripeljati ju domov! Odplulo je toliko ladij, toda brez njiju.

Vsa bolna zatisne Marička oči. Glava ji pade na prsi, ta hip se prebudi, a ta hip zadremlje. Sanjalo se ji je, da hodi po Lipovju. Prestrašena se vzdrami, pogleda, ni v Lipovju, ampak tukaj, v pristanu novojorškem, napolnenim s stražami, hodili, jambori, dimniki. Zopet je nekaj ladij potegnilo sidra, ž njih je odmevalo petje. Tihi, topli, vedri večer je rdil morje in nebo. Vsako ladjo, vsaki kol si mogel natančno razločevati. Prečudno lepo je bilo vse okoli. Mir in sreča je bila v zraku, kakor bi se ju veselil celi svet. Le onadva sta tako nesrečna, pozabljena od vsega sveta. Delavci so se vračali domov, glasno govoreči, pojoči, kričoči. Lovro in Marička, le onadva nimata doma. Lakota je huje in huje grabila Lovretu po drobovju.

Mračan, naklepe kujoč, je sedel Lovro, kakor nemi kip. Če si ga pogledal, gledal si v lice mrliču.

Dolgo ni izpregovoril besede z otrokom. Šele ko se znoči, ko se pristan izprazni ljudi, reče ji tuje:

„Pojdi, Marička!“

„Kam pa, oče?“ vpraša zaspana.

„Tjakaj, na oni - le most. Tam leževa na hlod pa zaspiva.“

Gresta. V gosti temi morata opazno hoditi, skoraj laziti, da ne padeta v vodo. Amerikanske desčare ali hlodarne imajo mnogo kotov, lesenih ulic. Na koncu take ulice je vzvišen kraj, narejen iz brun, za njim pa kozel, ki pada na kole, rijoče v morje. Na takem kraju je strešica, pod njo stoje ljudje, ki gonijo kozla na kole. Tu zdaj ni bilo nikogar. Lovro dene:

„Tukaj bova spala.“

Marička leže, bolj prav rečeno pade na desko, pa zaspi. Dasitudi je polno muh in komarjev, dekcle se ne prebudi.

Opolnoči pa jo vzbudi očetov glas:

„Marička, vstani!“

V tem klicu je bilo nekaj takega, tako usodnega, tako groznega, da je takoj vstala in vprašala:

„Ata, kaj pa je?“

V nočni tihoti in temoti in samoti govori zamolkli glas starčev, mirno, resno, odločno, kakor bi prihajal iz groba.

„Dekle! Nimaš več trpeti lakote, ne beračiti kruha na pragu trdih ljudi, ne spati na dvorišču na tleh. Zapustili so te vsi. Tukaj je

voda najglobokejša. Končano naj bo. Ne boš se dalje mučila.“

V temi ga ni mogla videti, očeta.

„Utopil te bom, sirota. Jaz sam te bom. Nama ni rešenja, ni usmiljenja. Jutri ne boš lačna ne žejna, jutri ti bo dobro.“

Marička pa še ni hotela umreti. Ne! Še le 18 let je bila stara, pa umreti, zdaj? Ne!

V globočini srca jo potrese misel, da jutri jo bodo utopljenko vlačili iz vode; misel, da bi mogla ostati v vodi med ribami, črvi, golaznijo v blatu! Ne! Za nič na svetu ne!

Prešinjal jo je smrtni strah, ki je v teh letih najmočnejši. Neznanska nejevolja se je polasti. Lastni njen oče, govoreč ji to v tej temi, se ji zdi kakor hudobni duh.

Starec ji položi roke na rame, pa reče ji:

„Vpij, kolikor hočeš, tukaj te nihče ne sliši. Sunem te, vse bo trpelo za dva očenaša.“

„Jaz nočem, ata, nočem! Ali se ne bojite Boga, ata? Ljubi moj ata, vsaj vi se me usmilite! Kaj sem vam storila? Nikdar se nisem pritoževala. Trpela sem z vami, ljubi moj ata, trpela mraz in lakoto in žejo.“

Lovro diha hitrejšje, prijema jo močnejše, dekle je čutilo, da roke njegove jo grabijo kakor klešče.

Vendar se Marička še zmeraj upira.

„Oh, ata, usmilite se me! Kaj nisem vaša Marička, vaš otrok? Bolna sem, revna sem, tako bedna, da dolgo ne bom na svetu. Tako mi je tesno, tako se bojim.“

Tako vzdihujoča se čvrsto oprime starčeve suknje, poljublja roke, hoteče jo bacniti v brezno vodeno.

Vse to je starca užigalo še bolj. Mir njegov je bil mir blaznega, hropel je besnosti, kakor hroplje človek v smrtnem boju.

Včasih je bilo tiho med njima. Slišal si le dolgo sopljenje in pokanje desak, kadar sta se borila: oče z otrokom, otrok z očetom.

Globoka noč, temna noč in črna se je storila. Pomoči ni bilo od nikoder. Tu je bil najzadnji konec pristana, kamor še podnevu nihče ni zahajal.

„Usmilite se me, ata, usmilite!“ krika Marička.

Starec jo vleče na rob hodila, da bi jo prestrmil v vodo, z drugo pa jo tolče po glavi, da bi ne vpila. A tudi njeno vpitje ne najde odmeva; le pes zalaja tam daleč včasih.

Zdaj čuti Marička, da jo zapuščajo moči. Noge ji vise že črez hodila, le z rokami se drži še starčeve suknje, čuti, da strmi v prepad.

Na srečo se vjame za desko, tako obvisi nad globoko morsko vodo.

Kmet se skloni, pogleda doli . . naj li pišem, kaj dela? . . . izkuša, da ji roke odpre od deske.

Ta trenotek bliskajo Marički po glavi vsakovrstne podobe: Lipovje, odpotovanje, ladja, vihar, litanije, siromaštvo v Novemjorku, nato dve roki, beli, svetli, zlati, kakor oni lipovske matere božje. Dekle zakliče:

„Ata, ne vidite li preblazene device matere božje Marije, iz Lipovja?!“

Roke, ki so ubogo stvar suvale v vodeno smrt, one roke jo primejo, potegnejo kvišku, na deske; to so bile zopet roke očetove, ne več rabljeve.

Marička prebudivši se iz omotice vidi, da je poleg očeta. Bilo je temno, tako temno, in vendar je videla, da ji oče leži kakor križan. Stokal je, ihtel, zdaj zopet ječal, kakor bi mu divja bolečina razganjala prsi.

„Marička, moj ljubi otrok, odpusti mi, odpusti nesrečnemu očetu.“

Dekle išče njegove roke, poljubi jo pa dene:

„Ata, ljubi naš Jezus naj vam odpusti, kakor vam jaz odpuščam.“

Polni mesec posveti skozi oblake. Marička je videla, kako prihajajo angeli z meseca k nji,

kakor čebelice, na srebrnih žarkih, kako jo obletavajo, kako ji pojo: „Ti ubogo dekletce, mir ti bodi, potrpežljiva cvetičica, mir ti bodi!“ Nato so jo obsipali s prelepimi rožicami, zlatimi zvončki, pa ji peli:

„Spavaj, spavaj, detece, spavaj mirno, dete ljubljeno!“

O, zdaj ji je bilo tako dobro, milo, drago. Marička je res trdno zaspala.

Noč je prešla. Jel je svitati dan. Na vodi so se zrealili prvi žarki jutranje zore. Jambori in dimniki so se vzdigali iz sence, ter oživljali.

Lovro se nagne k Marički. Menil je, da je mrtva. Zaprtih oči, lic takorekoč prtenih, otrplega obraza, kakor bi bila pokrita s pepelnato senco, taka je počivala. Lovro ji položi roko na ustnice, pa čuti, da še diha, da še živi. Tudi srce ji je še bilo, a tako slabotno, kakor bi hotelo obstati vsaki hip. Upal je, da bo oživela, kadar razžene dan megle, kadar jo solnce ogreje.

Maričko so obletavale morske tice, kakor bi jih skrbelo zavoljo nje. Nektere so posele na bližnjo bruno.

Jutranja megla se je razhajala, ker jo je podil zahodni veter, tako mil in blag, tako prijeten in ugoden, kakor bi nosil v dežel ljubo

spomlad. Nato se pomoli solnce. Prvi žarki njegovi so zlatili vrhove hodil. Polagoma so padali na Maričkin obraz, hoteči ga ogreti, oživiti, božati. Maričkino obličje, v tej svetlobi, ovenčano z rumenimi lasmi, dasitudi razkodranimi od ponočne borbe in jutranje sape, njeno obličje je bilo v solnčnem žaru res pravo angelsko obličje. Po prestani bedi in stiski, po vsi svoji nesreči, recimo je bila Marička angel.

Prečudno lepi rožnati dan se je vzdigal iz vodovja. Solnce je prigrevalo močnejše. Sapa je sožalno opihljavala spečo. Tice so jo obletavale, kakor bi jo hotele vzbuditi.

Lovro si sleče suknjo, ter ji pokrije noge. Novo upanje se mu budi v srcu: ginila ji je pepelnata barva z obraza, lice ji jame rdeti, ustnice se smehljajo, Marička odpre oči.

Stari kmet lipovski Lovro Toporec poklekne, pogleda proti nebu, in dvojni potok solz mu dere po razbrazdanem obličju. Zdaj je čutil, da ta otrok je zenica v njegovem očesu, da je duša njegove duše, da mu je kakor velika svetinja.

Dekle se ni le prebudilo, bilo je tudi bolj sveže, bolj čvrsto ko včeraj. Čisti zrak pristanski jo je ozdravil, česar zaduhli zrak izbe ni mogel. Res se ji je povrnilo življenje. Sede na bruno, pa dé:

„Ata, zdaj bi pa res rada kaj jela.“

„Pojdi, otrok moj, morda se kaj najde tam na vodi.“

Gresta. Kakor je bilo videti, hotel je današnji dan biti drugačen od poprejšnjih, bednih. Toliko da parkrat stopita, pa ugledata med tramovjem robec: v njem je bilo zavitega nekaj pšeničnika in bravine. Morda je delavec v lad-jarni to semkaj vtaknil, del svojega zajutreka. Po Lovretovi in Maričkini misli pa je to hrano semkaj dejal oni, ki ne pozabi ne cvetice, ne tičice, ne mravlje, ljubi Bog sam. Molita, jesta, pa stopata dalje ob loki, več ur, a med tem počivata na kakem poveznem zaboju. Hodila sta, a sama nista vedela, čemu in kam. Marička je mislila, da morata v mesto. Spotoma srečujeta polne vozove, hiteče v pristan.

Zdaj se odpro vrata v uvêterstritskem pred-mestju. Vunkaj stopi postarni gospod, visoke postave, z mladim dečakom. Ko ugleda ta dva Kranjca, oblečena po domače, zmigne z ramama, jame se čuditi, in ko si ju ogleda bolj natanko, jame se smehljati. Človeško obličje, ki bi se jima prijazno smehljalo v Novemjorku, to se jima je zdel čudež, in prav čudila sta se tej prikazni.

Sivobradi, visokovzrasli gospod pristopi k njima, ter ju praša slovenski:

„Človeka božja, kako prideta pa vidva semkaj?“

To vprašanje ju je ošinilo kakor grom z jasnega.

Lovro, namestu da odgovori, prebledi kakor zid, kleca z nogami, ter ne verjame ne svojim ušesom ne očem.

Marička se zave prva. Poklekne pred starega gospoda, objame mu noge rekoč:

„Iz Kranjske, milostljivi gospod, prav iz Lipovja.“

„Kaj pa hočeta tukaj?“

„Tu živiva v pomanjkanju, bedi, lakoti, preljubi gospod! Ne veva nikoder in nikamor.“

Tu zmanjka Marički glasu.

Lovro se vrže gospodu pred noge, prime ga za suknjo, drži jo tako čvrsto, kakor bi imel v rokah kos neba. Ta človek je njegov rojak, njegov gospod, od Boga poslan, ta ne bo puščal, da bi Lovro lakote umrl.

Mladi dečak, stoječ zraven sivobradega gospoda, je gledal debelo. Ljudje so obstajali in zijali, kako človek kleči pred drugim. Še drugod ni več take navade, v Ameriki pa najmanj.

Stari gospod nejevoljen zijakom pove angleški:

„To vas nič ne briga! Pojdite po svojih opravkih.“

Obrnivši se k Lovru in Marički, dene:

„Kaj stojimo tu na cesti? Pojdita z menoj!“

Gospod ju vede v bližnjo gostilno. Dá si odkazati posebno sobo, vanjo se zaklene z njima in dečakom. Naša sta mu hotela izkazati zopet najgloblje spoštovanje. Toda sivobradi gospod pravi:

„Pustita to. Saj smo iz enega kraja, otroci ene matere.“

Videti je bilo, da mu gre smodkin dim v oči. Gospod si izmane oči. Nato popraša:

„Ali sta lačna?“

„Dva dni že nisva nič jela; danes sva našla nekaj tam na ladjarni med bruni.“

Nato reče gospod:

„Viljem! reci, naj se jima da jesti.“

Deček gre naročat.

Gospod: „Kje pa stanujeta?“

„Nikjer, milostivi gospod!“

„Nikjer?“

„A kje sta spala?“

„Na vodi, na onih odrih ladjarskih.“

„Ali so vaju kje vun vrgli, iz stanovanja?“

„Tako je, milostivi gospod!“

„Tudi nič denarja?“

„Niti krajeerja!“

„Kaj hočeta početi zdaj?“

„Sama ne veva.“

Stari gospod je vprašal tako hitro, kakor bi bil nevoljen. Hitro se obrne k Marički:

„Koliko si stara, ti dekle?“

„O vnebovzetju Marijinem bom 18 let.“

„Tako mlada, in toliko si že poizkusila?“

Marička ne odgovori ničesar; molče zre v tla.

Staremu gospodu je silil zopet dim v oči.

Zdaj prineso piva in gorkega mesa. Gospod jima prigovarja, naj le jesta; reče jima, da sta neumna, če se njega sramujeta. Dasiravno je bil gospod bolj osornega vedenja, zdel se jima je vendar angel iz nebes. Onadva sta jela, gospod pa ju je gledal vesel, in marsikaterikrat je segel na oči. Videvši, da sta se dovolj okrepila, vpraša, kako da sta prišla semkaj in čemu.

Lovro pripoveduje, ničesar ne zamolči gospodu, tudi malenkosti ne, kakor bi se izpovedoval za smrtno uro.

Stari gospod je bil zmeraj bolj nejevoljen, ter je Lovreta v enomer ošteval.

Ko mu pa stari kmet Lovro izpoveduje, kako je hotel Maričko vreči v vodo, takrat stari gospod zakriči:

„Potlej bi te bil jaz pa živega odrll!“

Marički dene gospod:

„Pojdi sem, dete božje, pojdi!“

Nato reče:

„Veliko hudega sta tukaj prestala. Zemlja je dobra, toda človek mora znati, kako da si pomaga.“

Lovro je gledal slokega gospoda kakor zaboden vol, ko je slišal, da pametni ta gospod Ameriko imenuje dobro zemljo.

„Tako je, tepče,“ nadaljuje gospod opazivši kmetovo čudenje; „ta zemlja je dobra. Ko sem bil semkaj prišel, nisem imel ničesar; zdaj pa imam svoj koš kruha. Vi, kmetje, bodite rajši doma! Skrbite za svoja polja. Bolje bo to, kakor če po svetu klatarite, srečo lovite. Srečo svojo imate doma, v zemlji. Če se selite, kdo bo pa doma? Tukaj pa niste za nič. Lahko je semkaj priti, toda vrniti se, to je težko.“

Po nekolikem premolku pravi stari gospod:

„Nad štirideset let sem že tukaj. V tem dolgem času človek pozabi na dom; a želja ostane. Moj Viljem mora tjakaj, da vidi, kje so mu živelci očetje. Vidita, to je moj sin!“

Starega gospoda je nadlegal zopet dim v očeh. Sedel je osteklelih oči. Nato izpregovori nekam nejevoljen:

„Dečko zna prav dobro slovenski, a rajše govori angleški. Tukaj mora tako biti. Kdor semkaj zajde, izgubljen je za domovino svojo, za svoj rod. Preveč posnemamo Nemce, celo Nemce v bedi, celo v Ameriko se seleče, gredoče med divjake in tujce, Nemce brezverne in brezdomovinske, in vendar je toliko lepega sveta po Hrvatski in Slavoniji, po Bosni in Hercegovini, po zemljah balkanskih, v lepi Sibiriji, po ruskem svetu! Viljem, pojdi, povej, da imamo goste na večer in čez noč.“

Dečak hitro begne. Dolgo je sedel stari gospod, kakor bi sam veliko tega premišljeval. Gospod govori sam s seboj:

Ali naj ju pošljem nazaj? To bi bilo predrago. Kaj bi pomoglo? Kar sta imela, prodala sta. Beračiti bi morala. Dekleta v službo? Bog ve, kaj ji služba prinese! Ker sta že tu, treba je poizkusiti z delom, odvesti ju na selišče. V kratkem si najdeta kruha.

„Lovro! Si li že kaj slišal o naši naselbini tukaj?“ izpregovori starikavi gospod glasno.

„Nič, milostivi gospod!“

„Za božjo voljo! Človeka, kako sta si upala semkaj? Saj morata poginiti! Rojakov imata nekaj v Čikagi. Tam delajo po tovarnah. Kmet spada na polje, na njivo, ne v tovarno. V Radomlje bi mogla iti, ali Minesoto. A tam zmanjkuje zemljišča. Dalje zahodno imata neobdelanega sveta, a tjakaj je predaleč, železnična vožnja predraga. Najbolja za vaju bi bila Borovina. Tjakaj vama morem preskrbeti vožni listek zastonj. Kar vama dam v roke, moreta obrniti v gospodarstvo.“

Po daljem premišljevanju dene gospod:

„Čuješ, stari! Zdaj pripravljajo novo naselbino: Borovino v Erkenzesu. To je lepo, toplo zemljišče, a vse je še pusto in prazno. Tam dobiš selišča z gozdom 160 jutri od vlade ali od železnice zastonj ali proti neznatnemu davčiču. Ali me razumeš? Kar ti je treba za gospodarstvo, dam ti jaz. Dam vama tudi priporočil. Rad vama hočem pomagati, ker sem vajun brat. Bolj žal mi je pa za dekleta. Veš, stari? Hvalita Boga, da se je tako naključilo.“

To izgovorivši, obrne se stari gospod k Marički:

„Ti, otrok moj, tu imaš mojo listico. Varuj jo, sveta ti bodi. Kadar boš v stiski in bedi, osamljena in zapuščena na svetu, le mene išči. Ubog otrok si, a dober otrok. Če takrat mene že ne bo, potegnil se bo zate moj Viljem. Ne izgubi pa listice. Zdaj pojdita z menoj!“

Domov grede nakupi jima stari gospod obleke in perila. Vzprejeta sta bila, prišedša v gospodovo stanovališče, silno prijazno. Ta hiša je bila hiša dobrih ljudi.

Na večer pridejo Viljemovo sestro obiskat njene prijateljice. Marička se je vsem globoko naklanjala, čemur so se prijateljice smejale. Stari gospod je stopical med to mlado družbo, majal z belo glavo, govoril zdaj angleški zdaj slovenski, pogovarjal se z Maričko in Lovretom, kako je kaj na Slovenskem. Včasih si je pomel oči: smodkin dim ga je bol v oči, recimo.

Ko so legali spat, Marička ni mogla držati solza, videča, da ji postelj pripravlja Viljemova sestra sama. O, kako so dobri ti ljudje! Ni čuda; saj so iz slovenske zemlje in to iz domačega Lipovja!

Tretji dan že potuje Lovro s hčerjo v novo naselbo, Borovino. Imel je v žepu 100 dolarjev, in svoje siromaštvo je izdavnaj pozabil.

Marička je čutila nad seboj roko božjo. Trdno je upala, da je ta roka ne bo zapustila,

da jo bo varovala vsake nesreče, da jo bo pripeljala domov v Lipovje . . .

Gledajoča skozi okna železničnih vozov, sta videla mesta, selišča, kmetije. Tod je bilo zopet vse drugačno kakor v Novemjorku. Na dolgo in široko same poljane, sami gozdi, hišice in kolibice v senci visokih dreves, razsežna gospodarska poslopja, žitna polja, črede ovac in goveje živine, prav kakor doma v Lipovju, na Slovenskem.

Vlak drči dalje in dalje. Kraji se vedno bolj praznijo ljudi, vedno bolj so neobdelani, ginejo selišča, razprostira se pred njima goljava, skoraj puščava. Tu se ziblje bilka, tam se maje steblo, rumene cvetice kažejo, da je tod šel nekdanj velik voz, trnovje, osat, koprivje, bodeče grmovje se giblje v vetru, kakor bi smešno pozdravljalo potnika. Širokoperotni orli playajo v zraku, prežeči na plen.

Parostroj vleče vlak le naprej, kakor bi hotel čim preje prileteti na kraj pustote, tja, kjer se zemlja brati z nebom. Videti je roje zajcev, črede poljskih miši. Tu in tam ugledaš jelena. Nikjer ne vidiš cerkvice, mesta, vasi, ali le hiše, ako ne šteješ kolodvorov, in dalje od teh ni žive duše . . .

Vse to je videl Lovro, pa z glavo je majal, češ, škoda, da je toliko lepe zemlje prazne in neobdelane.

Tako prejdeta noč in dan. Drugo jutro prispe železni konj skozi gozdovje. Tu so stala mogočna drevesa, kakor jih Lovro ni videl nikoli, ovita z ovijačami, kakor človeška roka debelimi. Tu je bila taka goščava, da se je morala s sekirami presekati, in da je stala kakor stena. Čudni tiči so frčali po starem in temnem tem gozdu. Časih je bilo videti, da jezdec jahajo po mahovih tleh, s peresjem na glavi, pa rdeči kakor nov krajcar. Lovro, vse to videč, te gozdove, puščave, neznane te čudeže, te čudne ljudi, izpregovori strmeč:

„Marička!“

„Kaj je, oče?“

„Vidiš li to?“

„Vidim!“

„Čudiš se!“

„Čudim se!“

Naposled pridejo do reke, trikrat tako široke kakor Sava, kjer se vanjo stekate Bistrica in Ljubljana. Pozneje izvesta, da pravijo tej reki Misisipi. Ponoči prideta v Borovino.

Puščajmo ju zdaj sama za trenotek. Drugi del njunega novosvetskega življenja je končan. Tretji del bosta snovala v gozdovih v odmevanju ostrih sekir, v britkem potu naselnika. Bode li ta del manj solzan, naporen, težaven, videli bomo precej.

III. Naselsko življenje.

Kaj je bila Borovina? Naselba, ki je šele nastajala. Nemški, angleški, poljski časniki so bili raztrobili, naj se napoti v Borovino, v ta pozemeljski raj, kdor hoče biti zdrav, vesel, srečen, bogat, kdor hoče dobro jesti in piti, dolgo živeti, po smrti pa izveličati se. Dalje so razpravljali časniki, da država Erkenzes — v tej državi namreč se je imela postaviti naselba Borovina — da Erkenzes je zdaj res še pusta zemlja, pa je podnebje najzdravejše na svetu. Na kraju meje stoji sicer mestece Memfis, kjer se léže rumena mrzlica, da pa ne ta in ne nobena druga mrzlica ne more preplāvati tolike reke, kakor je Misisipi. Vrh u tega se mrzlica boji indijanskih rdečokožnikov. Stvar je taka, da naselci v Borovini bodo živeli med mrzlico in med Indijanci, po takem ima Borovina še veliko prihodnost in da bo imela v 100 letih 2 milijona prebivalcev, ter da bo zemlja v ceni poskočila: danes je dobiti jutro lepe zemlje, da bi jo kar jedel, za polovico dalerja, a bo stalo potem najmanj 1000 dalerjev.

Take so bile obljube in ponudbe. Kdo bi se jim ustavljal! Indijanskih Čoktevcev, dejali so, naj se nihče ne boji, ker imajo bele posebno radi. Res je tako, toda časniki so prebrisanost zamolčali, zakaj? Namreč zato, da jih pojedó. Bobnali so dalje, da je zemljišče kupila „železnica.“ Iz tega je bilo sklepati, da bo dežela zvezana z drugim svetom, in da bo poljske pridelke kaj lahko prodajati. Toda v oglasih je bilo to izpuščeno, da se železni pot snuje šele. Vrh tega Borovina ni bila ob železnični progi, ampak daleč proč, potisnena v divje goščavje. Tudi te pomiselke so odpravljali časnikarji, češ, da to ne bo dolgo trpelo, in da sploh ne bo nobenih ovir, kadar bo železnica memo drdrala.

Kakor se je hvalila s pretiranimi besedami in lažmi ta naselba, tako se je sto in sto drugih, slabejših od te borovinske. Kdo bi se čudil, da so ljudje kar skupaj suli, prodajali kmetije in gospodarstva, pa šli ko naselniki v obljubljeni deželo ameriško! Videl si Nemce, Poljake, Čehe, Slovence, zlasti iz Kranjske, ki so šli novi svet bogatit in v tujo zemljo sreče iskat, sreče, ki jih je prezirala v domovini. Naselnikov ni strašil niti pridevek „krvavi“ Erkenzes. Takrat je bilo tu še polno razbojskih Indijanov, pocestnih roparjev, srečolovcev in tatov in druge soderge, ki je popadala z vešal, a dalo se je pomagati.

Česa pa se boji Kranjec? Da ima le gorjačo v rokah, rojaka na levi, rojaka na desni, pa zadaj enega, pride naj blizu druhal, tako ti jo zmlati, da razun cap sledu ne bo.

Naselniki, ki so semkaj prihajali pa videli Borovino s svojimi očmi, so se čudili in nemalo strmeli, da so našli divjo goščavo, namestu zemljišča in polja in gozda, ktero je bilo sesekati. Črni hrasti, grdo lesovje, svetle platane, povoljniki, jelovina in drugo šilovje je raslo na gosto. Spodaj je bilo drevje gosto zraščeno, zgoraj pa z ovijačami gosto prepleteno.

Kdor je dalje silil v to goščo, ni videl več neba nad seboj, taval je po mraku, izgubil se je za vselej. Marsikteri Kranjec je gledal zdaj svoje pesti, zdaj sekiro, zdaj debele hraste, pa mu je bilo nekam čudno pri srcu. Lesa je bilo na ostajanje, v obilju za kurjavo in gospodarstvo. Toda gozd posekati, štorove izpuliti, zemljišče izravnati, potlej šele za plug prijeti: to ima en človek več let dela. In vendar ni bilo tu nobene druge poti.

Roj naselnikov se ustavi na kraju ob reki na ravnici. Tu so imele sčasoma nastati hiše, cerkvice, šola; sčasoma pravim, ker zdaj še koč ni bilo. Zdaj so stali tu vozovi, na katerih so se pripeljale naselske družine. Vozovi so bili porazstavljeni v trikotu, da se morejo naselci braniti,

ko bi bili napadeni. Za to vozovno utrdbo so se pasli konji, mule, ovce, goveda, ktere je stražil oborožen hlapec. Ljudje so spali na vozeh, ali pa tudi pri ognjih z drvenimi ogradbami.

Ženske in otroci so bili podnevu v taboru, možki pa v gozdu, v katerem so odmevali mogočni udarci sekir. Ponoči so tulile v goščavi divje živali, zlasti jagvarji in volkovi. Sivi medvedi, ognja manj boječi, so hodili pogostoma gledat naselbo in takrat se je pokadil strel v kožuh takemu radovednežu. Spretni lovci so sebi nastrelili dosti divjadi: antilop, jelenov, bivolov. Spomladi potujejo te živali tolpomoma na sever. Drugi naselniki so se hranili z živili, kupljenimi v bližnjem kraju, največ s koruzo in bravetino. Klali so tudi ovce, katerih je imela vsaka družina po nekaj. Na večer so prižgali ogenj, varili večerje, ter se zabavali po moči.

Življenje pri težkem delu je bilo bučno in neurejeno. Glavna stvar so bile koče. Na planem nekaj zabitih kolov v zemljo, črez deske, skorje, trske, tudi kosi platna: to je moralo biti za streho. Drugi, zlasti neoženjeni, katerim ni bilo toliko za podstreho in kateri niso marali štorov kopati, jeli so plužiti, kjer ni bilo pregostega korenja. Sploh pa je bilo toliko dela, da naseeljenci niso vedeli, bi li koče postavljali, štorovje izsekavali, na lov hodili.

Hitro se je tudi pokazalo, da je bil njihov poverjenik, t. j. naselbinski poverjenik silno poveršen, ker je zemljišče sprejel od železnice kar tako, na dobro besedo. Nato pride železnični poverjenik. Treba je bilo vsakemu odmeriti in odkazati selišče, pripadajoče vsakemu naseljencu. Poverjenika (naselbinski in železnični) vidita, kako je stvar zamešana. Obračata se, besedujeta, zadnjič se odpeljeta, češ, da nimata dosti meril.

Pokazalo se je tudi, da je ta naseljenec plačal preveč, ta premalo. Najhujše je bilo to, da nihče ni vedel, kje mu je njegov del, ali če je kdo vedel, vendar ne to, koliko ga je. Naseljenci so bili brez oblasti: kje naj iščejo pravice? Kako naj delajo in kje? Vsaki je hotel, da se mu odkaže, kaj je njegova last, da si more postaviti hišico in sekati svoj gozd. Vsaki je želel tudi bivati, kolikor mogoče, sredi travnikov, čim dalje od goščave, blizu vode. Vsled tega so vstajali prepiri.

Nekega dne se pripelje velik voz, pokrit z debelim platnom. Gospod Grünemann, njegov je bil, je pripeljal naseljencem vsakovrstnega žganja: ruma, slivovice, brinovca, tropice, grenice, in druge močne pijače. Dobro je tržil tisti dan gospod Grünemann, potomec Abrahamov, a dobro so se česali tudi naselci, prepirajoči se zavoljo malenkosti.

Nato pridejo rdečokožniki ter ugrabijo nekaj ovac. Kmetje se podajo za njimi, jih prepode, enemu izbijejo celo življenje iz telesa. Zdaj je bil mir, a že drugo jutro nemir, ko so krčili, sekali hosto.

Tako je bila ta naselba od dne do dne neediniša, odtrgana od sveta.

Taka je bila Borovina, ko semkaj prispeta naša znanca, Lovro Toporec pa Marička. Godilo se jima je v začetku bolje nego li prej. Gozd ni novojorški tlak, na katerem sta lakote pogibala. Tu sta imela voz, nekaj vsakdanjih reči, drago kupljenih, seveda, pa potrebno gospodarsko orodje. V Novemjorku ju je britkostila domotožnost, tu jima težko delo ni dajalo časa. Lovro je sekal drva od jutra do večera, ali klal trske, ali obsekaval kolovje za kočo. Marička je skrbela za perilo in gospodinjala okolu ognjišča. To delavno življenje ji je izbrisalo z obraza znamenja bolezni in bede v Novemjorku pre-stajane, da je bila zdaj ogorela. Mladi ljudje so jo radi videli. To je Lovro izkoriščeval. Izbere si najmanj zaraščeni kos gozda; nihče mu ne brani, ker so vsi dečki na njegovi strani. Nekteri so mu celo pomagali, misleči, da tako pomagajo sami sebi.

Lovro pa je dejal: Moja hči je lilija, ki bo hodila po rožah; ne dam je pritepencu. Lovro

je dobro računal. Gospodarstvo mu je napredovalo, v kratkem je bilo boljše od drugih, ter bi bilo morda prvo, ko bi bila imela borovinska naselba kaj prihodnosti.

Preteklo je nekaj tednov. Gozd je bil dobršno izsekan, po tleh je bilo polno trsak in skodlanic. Lovro je imel novo svojo hišico. Igrača bo, kar se bo še pristorilo. A gozd? Zeleni gozd polagoma pada.

Dejali so, kateri so šli globlje vanj, da ga ni konca; da so v njem vode in močvirja, kakor bi voda dremala pod drevjem; da so videli strašne nestvore, strahove, ki so sikali kakor kače; da je človeku, kakor bi ga za obleko potegovalo in govorilo: „ne hodi.“

Neki dečak iz Čikage je pravil, da je videl samega satana, ko je grivasto glavo dvorožno vzdignil iz barja, in zapuhal proti njemu, da je v tabor bolj priletel kakor prišel. Drugi so resnili, da tisti je bil bivol, a dečak je trdil, da ga je sam videl, in da takšen bivol nikdar ni. Nekaj predrznežev je šlo v gozd, a nazaj jih ni bilo.

Ljudje so trpeli križne boli od presilnega dela, k temu se pridruži še mrzlica. Prepiri so se izprevračali v krvave praske. Kdor si živine ni zaznamnil, otevali so mu jo. Tabor se razdruži, in vozove postavijo daleč narazen. Nihče ni vedel, kdo ima pasti živino. Ovce so erkale

ali pa se izgubljal. Pretila je torej nevarnost, pomanjkanje, lakota, smrt. Ljudje so zdvajali. Sekira v gozdu ni odzvanjala. Vsem je pohajala potrpežljivost. Vsaki bi bil rad delal, ko bi mu bil kdo rekel: „Vzemi, to je tvoje!“

Po pravici so se pritoževali nad opravniki, dolžeči jih, da so sleparji, ki so jih priveli v puščavo in divjajo, naj izkoprne ondukaj.

Sedel je na voz, kdor je imel še kaj grošev, pa se odpeljal nazaj. Največ jih je vse izmetalo, in zdaj se niso mogli vračati. Obupno so sklepali roke, videči, da tako morajo poginiti.

Nekega večera stopi Lovro k Marički rekoč:

„Vsi bodo konec vzeli, midva tudi.“

„Kakor Bog hoče,“ odgovori dekle.

„Pa ker je tako usmiljen, naju tudi zdaj ne bo zapustil.“

Reče pa pogleda v zvezde, in zdaj, v svetlobi ognja, je žarela Marička kakor zlata svetnica. Tudi Marička si ni mogla prikrivati, da ju čaka še huda. Tolažila se je, da je prebila že veliko nevarnega in trpkega. Vrhu tega je imela listico, ki jo ji je dal stari gospod v Novemjorku, in da naj se nanj obrne, kadar bo v sili.

Vsaki dan je prinašal novih stisk naselcem. Drug za drugim jo je potegnil ponoči, da nihče ni vedel, kam. A gozd je šumel, kakor bi se posmehoval človeški nemoči.

Stari Lovro zboli prevelikega napora; bolelo ga je v križu. Dva dni ni maral za bol, a tretji dan že ni mogel vstati. Marička hiti v gozd, nabere mahovja, napravi mehko postelj, ter očetu pripravi zdravila.

„Marička!“ stoka Lovro, „prihaja mi smrt iz gozda, trka mi na rame; potem ostaneš sama na svetu, sirota. Bog me kaznuje hudo zavoľo mojih grehov, da sem te črez morje pripeljal v pogubo. Smrt mi bo težka.“

„Ata, mene bi Bog še huje kaznoval, ko bi vas ne bila ubogala,“ odvrne dekľe.

V ne še dveh tednih je bila naselba na koncu. Živila so bila potrošena. Klali so živali, odločene delu. Mrzlica jih je potresla vsaki dan nekaj v grob. Nekteri so kleli to goščavje, drugi so glasno molili in Boga prosili, naj jih reši iz nje.

Nedelja je. Na planem klečę možki, ženske, otroci; molijo:

„Oče nebeški, vsemogočni Bog! Usmili se nas!“ — — —

Gozd ni šumeval, posluševal je. Šele po molitvi je jel z listi trepestiti, kakor bi dejal:

„Tukaj sem jaz gospod, kralj, vsemogočni!“

V daljavi se bliska, gosti tičji roji se vzdigajo iz gozda. V taboru mukajo goveda, cvilijo psi. Na obzorju se kažejo goreči plameni, kakr bi semtertja švigale ognjene kačę. V gozdu poka,

kakor bi streljal. Zveri tulijo. Drevesa gore, in videti jih je, kakor bi satan sam goreče svoje pesti dvigal proti nebu. Obzorje rdi. Po gozdu puha, kakor puh smrti, kakor dih jeze božje. Nekdo je gozd zažgal.

Drugo jutro je bilo nebo oblačno, bati se je bilo dežja. Tretji dan je bila tolika megla, da človek ni videl človeka, niti na tri stopinje. Ponoči je dežilo, morda zavoljo silnega ognja, ki je zbiral oblake. Vrh tega povodnji spomladi niso nič nenavadnega. V Erkenzesu je toliko barij močvirij, jezer, majhnih in velikih voda, talečega se snega, da je spomladi vsa zemlja takorekoč pod vodo. Vsled tega popušča in odstopa gorenja plast. Ljudje bolehajo, mrjo, selijo se drugam. A kam? naprej ne morejo, reka je izstopila, prevoz nemogoč! Dežuje zmeraj hujše, kakor bi se ponavljali dnovi vesoljnega potopa.

Naenkrat se vzdigne krič v taboru:

„Voda prihaja, voda!“

Naselci si manejo oči. Vkljub temote vidijo okosežno belo planoto, ktero je pljuskal dež in veter. Sivo se odsvita jutranja svetloba na tem vodovju. Od brega sem, kjer so se zaježili hlodovi, in pa od izgorenega goščavja, je šumela voda, kaj voda, povodenj, ki je naraščala vsaki hip.

Nastane grozno vpitje v taboru. Ženske in otroci begajo na vozove. Moški teko, kolikor

moreajo, na zapadno stran, kjer je stalo še nekaj dreves, in kjer je voda segala le do kolen. Ljudje kličejo strahu, drugi drugega po imenu, na pomagaje. Živina išče zavetja po viših krajih. Ovce plavajo po vodi, meketajoče, kakor bi človeka prosile pomoči.

Voda prihaja čedalje večja. Dež lije kakor iz čebrov. Strah raste od hipa do hipa. Šumenje vode se izpreminja v grmenje. Voda žene valove. Vozovi se gibljejo. Jasno je, da to ni navadno deževje, da je izstopil Misisipi z vsemi svojimi pritoki, trgajoč drevesa, lomeč gozde. Strah in trepet je raznašal neukroteni živelj vode.

Zdajci se prevrne voz blizu gozda. Ženske zakriče do smrti pretresljivo. Priskoči nekaj možkih izpod dreves pomagat. Voda jih meče semtertja, žene proti gozdu, v pogin.

Lije hujše in hujše, kakor bi se bile odprle zatvornice neba. Stemnuje se zmeraj bolj, megla se črno zgoščuje. Zdaj pa zdaj smukne memo hlod, za kateri se drži človek. Tam moli iz vode roka, ki se pa skrije, in več ne pokaže. Ljudje in živali plavajo z vodo in tonijo. Ondukaj krika mati: „Jezus, Marija!“ Odnese jo je otroka. Glej, val je pogoltnil tudi njo. Živali tulijo, a ne dolgo, voda jih zalije, nje in vozove, na kraju naselbe je vrteča in peneča se voda.

Kaj je z Lovrom in Maričko?

Lovro je ležal na postelji, na širokem ležišču, zbitem iz velikih desak. Ta postelj je plavala kakor plav na Savinji; plava po gozdu, od drevesa do drevesa, sukajoča se, zadevajoča se, dokler ju ne zanese v strugo, in zdaj se zgibava po deroči reki, dalje in dalje.

Marička je klečala zraven svojega očeta. Sklenenih in vzdignenih rok je prosila nebo, naj ju reši. Odgovarjalo ji je pljuskanje dežja in zaganjanje valov. Spredaj in zdaj so plavala debela. Bati se je bilo, da ktero ne trči ob plav, in ga ne razbije. Plav je bliskal po vodi, tako hitro ga je neslo, kam pa, sama nista vedela. Večkrat je Marička sama odrinila kako nevarno napotje.

Preteče ura za uro. Šele zjutraj stopi reka s plavom izmed gozdovja. Ni bilo videti nobenega vršiča. Ves kraj je bil kakor vzburkano rumeno morje. Dani se čedalje bolj.

Lovru je bilo v tem zmeraj huje. Prevelika je bila mera bitkosti njegovemu odživelemu telesu. Bližal se mu je konec, ž njim pa večni mir.

Opoldne šepeta Marička:

„Ljubi oče, kaj bo z nami? Bog nam naj pomaga.“

Oče odgovori: „Hudo me je Bog pokoril, odpustil mi bo grehe.“

Marička moli: „Pod tvojo brambo pribеžimo . . .“

Kar zavpije Lovro:

„Ne vrzi me v vodo, saj nisem pes!“

Gotovo se je spomnil tiste noči, ko je hotel (iz sile) Maričko pahniti v vodo.

Zato pravi: „Odpusti mi, ljubi otrok, odpusti!“

Marička se skloni k njemu jokaje.

Na večer se nebo zjasni. Solnce sveti na zapadu.

Lovro umira. Zdi se mu, da prodaja selišče v Borovini, da se vrača na Slovensko, v Lipovje, da je na ladji, da morščaki pojo, da je že v Hami, kjer je bil nastopil pot v Ameriko, da je na železnici, in povsodi se govori nemški, češki, no, zdaj beseda slovenski, v domači zemlji je; sosed orje, rž cvete, hrošči brne, zvonovi zvone v cerkev, že je v Lipovju, joka se veselja, zdaj krikne, skoči, zgrudi se mrtev, ta hip pljusne val, in Lovretovo telo izgine pod vodo. — —

„O Marija!“ zakriči Marička, in nezavedna obleži.

Mrači se. Marička se osvesti. Buli predse. Kopa misli se ji vrti po glavi. Kakor bi ji šinila prava misel, pograbi desko, pa vesla dalje . . .

Ni li tam luč? Je. Le tjakaj. Ko zagleda čoln, ploveč proti nji, krikne Marička na vso moč.

„Brate! Nisi li čul krik?“ pravi glas angleški.

„Glavo stavim, da je pomagaj.“

V kratkem dvignejo čvrste roke Maričko v čoln.

V Skalini je bila Marička dva meseca v bolnišnici. Z denarjem, ki so ji ga zvrkli dobri ljudje, se pelje v Novijork. Srečno najde ono hišo, iz ktere je bil stopil znani stari gospod. Pozvoni. Neznani človek ji odpre.

„Ni li tukaj gospod Lokavec?“ vpraša Marička, ki se je bila v Borovini naučila nekaj angleških besedi.

„Kdo je ta?“

„Tisti stari gospod,“ ter pokaže listico.

„Ta je davno umrl.“

„Umrli?“

„Pa sin njegov gospod Viljem?“

„Odpotoval je.“

„In gospodična, sestra njegova?“

„Je tudi odpotovala.“

Človek ji zaloputne vrata pred nosom. Kaj bo počela ta cvetica v tej kovačnici novojorški?

Sede na prag. Zopet je v Novemjorku, a brez varstva, brez pomoči, brez denarja, kajti na železnici so ji vse pobrali za vožnjo. Naj li tukaj ostane? Nikakor!

„V pristan pojdem“, dejala si je, „tam prosim ladjovodje, naj me vzamejo na ladjo; padem prednje na kolena, prosim jih za pet ran božjih, po Nemškem se preberačim, pa pridem v Lipovje.“

Gre v pristan. Poklekuje pred nemške ladjovodje. A vse prošnje ne pomagajo nič, češ, da postave tega ne dopuščajo.

Žalostna gre na oni most spat, prebivat. Lakoto je tešila z onim, kar je voda izmeta-vala. Na vso srečo je bilo zdaj poletje in lepo gorko vreme.

Vsaki dan je hodila v pristan prosit ladjovodje, to se ve, da zastonj. Moči so jele zapuščati jo. Vedela je, da bode končala bede, kadar več hoditi ne bo mogla.

Nekega jutra se vleče bolj kakor gre (tako je bila oslabela), v loke, čuteča, da je zadnjikrat. Sklene, da ne bo več prosila, da bo skrivaj sela v kotiček na ladji. Če jo dobe, v vodo je ne bodo vrgli, pa če jo, kaj zato? Toda most, držeč na ladjo, je bil dobro obstražen. Sede na kol pri vodi. Bilo ji je kakor bi jo

tresla mrzlica; ne, ni je, blaznela je, sirota. Dan na dan je hojevala semkaj sest, gledat, kdaj pride ponjo ladja. Milosrčni ljudje so ji semtertja kaj podelili. Vselej se je srčno zahvaljevala, pa smejala se kakor otrok. To je trpelo mesec dni . . .

Nekoč je ni bilo v loki, odslej je nihče ni videl. Dan nato je dejalo redarsko poročilo, da prav na kraju pristana so našli deklino, o kateri se ne ve, kdo da je, in od kod.

